

Programsensor-rapport 2017

Institutt for økonomi, Universitetet i Bergen

September 2017

Bjarne Strøm, Institutt for samfunnsøkonomi, NTNU

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Registerdata og studentundersøkelser som informasjonskilde for evaluering av høyere utdanning.....	2
2.1. Innledning	2
2.2 Internasjonal empiri	3
2.3. Norsk empiri	4
2.4. Oppsummering.....	6
3. Studentundersøkelsen ved Institutt for økonomi, UiB.....	6
3.1. Innledning	6
3.2. Bakgrunns karakteristika	7
3.2.1. Geografisk tilhørighet og kjønn	7
3.2.2. Gjennomsnittskarakter og matematikkbakgrunn fra videregående opplæring.	7
3.3. Resultater	11
3.3.1. Total tid brukt på studiet.	11
3.3.1. Tid brukt på egeninnsats på studiet.....	12
3.3.2. Studentenes oppfatning av læringsfaktorer.....	14
3.3.3. Studentenes oppfatning av organiseringen av seminarer.....	15
3.3.3 Forventninger, fremtidsplaner og frafall.....	18
4. Intervjurunde med studenter-april 2017.....	26
5. Oppsummering og erfaringer for framtidige undersøkelser.	28
5. 1. Oppsummering av hovedresultater.	28
5.2. Fremtidige undersøkelser.....	31
Referanser	33
Appendiks 1. Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB. Spørreskjema.....	33

1. Innledning

Bakgrunnen for denne programsensorrapporten er et ønske fra instituttet om mer informasjon om årsaken til at noen av studieprogrammene har hatt et betydelig frafall, samt et generelt ønske om mer informasjon om studentenes oppfatning av studieprogrammene og undervisningen. Instituttet er spesielt interessert i å undersøke studentenes holdning til seminaropplegget og hvordan organiseringen av seminarene kan forbedres. Dessuten er det et generelt ønske om å få vurdert sammenhengen mellom de ulike emner og kurs i bachelor- og masterprogrammene. Denne programsensorrapporten vil særlig basere seg på data fra studentundersøkelsen som Institutt for økonomi gjennomførte høsten 2016. Dessuten blir det benyttet informasjon fra intervjuer med studenter spesielt når det gjelder sammenhengen mellom studieprogrammer og kurs. Programsensor presenterte foreløpige resultater fra studentundersøkelsen på Institutt for økonomi sitt internseminar i mars 2017. Instituttlederen, undervisningslederen, administrativt ansatte og deltakerne på internseminaret har bidratt med mange nyttige kommentarer og innspill både på seminaret og underveis i arbeidet med rapporten. Alle takkes for bidragene.

Programsensor anser det som viktig å klargjøre begrensningene ved, og de metodiske og tolkningsmessige utfordringene knyttet til studentundersøkelser for evaluering av undervisningsopplegg og kvalitet i høyere utdanning. Derfor inneholder rapporten et relativt omfattende kapittel 2 som behandler noen prinsipielle spørsmål om styrker og svakheter ved registerdata og studentbaserte surveyer som informasjonskilder for evaluering av studier, undervisningsopplegg og kvalitet i høyere utdanning. I Avsnitt 3 presenteres opplegg og resultater fra studentundersøkelsen. Avsnitt 4 presenterer resultater fra programsensors samtaler med studenter på de ulike studieprogrammene i forbindelse med besøk på instituttet 27.april 2017. I Avsnitt 5 oppsummeres hovedresultatene i rapporten og det diskuteres hvordan erfaringene og resultatene fra undersøkelsen foretatt høsten 2016 kan brukes til å forbedre framtidige studentundersøkelser på Institutt for økonomi. Spørreskjemaet følger som vedlegg til rapporten.

2. Registerdata og studentundersøkelser som informasjonskilde for evaluering av høyere utdanning.

2.1. Innledning

Det foreligger en betydelig og ofte lite utnyttet mengde data om studentene i interne registre i høyere utdanningsinstitusjoner. UiB og nesten alle de andre institusjonene i høyere utdanning er tilknyttet Felles Studentsystem (FS) som inneholder en stor mengde individinformasjon om studentenes eksamener i ulike emner, studieprogram og karrierevei gjennom universitets og høyskolesystemet. DBH (Database for høyere utdanning) inneholder makroinformasjon på institusjons og/eller fagområde/studieprogramnivå om for eksempel antall vitenskapelig ansatte og andel studenter som fullfører bachelorutdanning. Samtidig legger institusjonene ned et betydelig arbeid i å utarbeide studieplaner og legge opp undervisningen i de ulike emner som undervises og tilbys. Resultatet av dette arbeidet er imidlertid i svært liten grad dokumentert og systematisert i tilgjengelige informasjonskilder. Informasjon om undervisningen på de enkelte emner (f.eks omfang av fordelingen mellom forelesninger og seminarer/øvinger, omfang av obligatorisk aktivitet, lærernes kompetanse og erfaring etc.) er så langt en kjenner til ikke koblet sammen med studentinformasjonen som allerede er registrert i FS. Så vidt en kjenner til er det pr i dag heller ingen institusjoner som har lagt til rette for å bruke registerdata til å måle studentoverganger mellom læresteder og langt mindre evaluere effekten av å benytte lærere med ulik kompetanse, ulike undervisningsformer og tilbud og innretning av øvinger/seminarer¹. Evalueringer av opplegget for forelesninger og seminarer er dermed henvist til å benytte spørreundersøkelser til studentene.

Det hevdes ofte at fordelene med spørreundersøkelser til studenter er at de kan skreddersys for å analysere kvaliteten ved institusjonene og undervisningskvaliteten spesielt. En implisitt forutsetning er at studentenes egne opplevelse av, og erfaring med undervisningen og faget, er en god informasjonskilde for slike analyser. Resultater fra spørreundersøkelser i regi av NOKUT (studiebarometeret) inngår derfor også i DBH som del av informasjonen til brukere (studenter, læresteder og sentrale myndigheter) om relevante kjennetegn ved læresteder og

---

¹ Her ser jeg selvsagt bort fra de åpenbare metodiske utfordringene knyttet til for eksempel måling av resultat ved hjelp av eksamenskarakterer og seleksjonsproblemer ved sortering av studenter mellom ulike emner som også vil være til stede hvis en hadde tilgang på sammenkoblede registerdata. Dette er nærmere behandlet i Strøm m.fl. (2013) og Strøm m.fl. (2016).

utdanningsprogrammer. Det er imidlertid viktig å klargjøre mulige svakheter ved slike undersøkelser som informasjonskilde.

En åpenbar utfordring er lav svarprosent kombinert med seleksjonsproblemet knyttet til om de som besvarer spørreundersøkelser er representative for populasjonen. Disse problemene kan som kjent gi upresis og skjev informasjon om studentpopulasjonens oppfatninger.

Et annet og mer subtilt problem er at institusjonen/instituttet ikke nødvendigvis har samme «målfunksjon» og tidshorisont som studentene og at dette kan påvirke informasjonsverdien av spørreundersøkelser og studentevalueringer. Institusjonen og instituttets mål må antas å være å produsere kandidater med gode kunnskaper, som mestrer faglige utfordringer og verdsettes i arbeidsmarkedet etter endt studium. Gjennomsnittsstudenten har gjerne en mer kortsiktig og snever målsetting om å bestå og få god karakter med lavest mulige kostnader i form av tid og innsats brukt på studiet. Studentenes svar i surveyer og kursevalueringer kan derfor ha en tendens til å premiere undervisningsopplegg som kan gi akseptable prestasjoner på kort sikt (løpende eksamen) med lav egeninnsats. Hvis løpende eksamenskarakter gir et ufullstendig bilde av studentenes ferdigheter senere i utdanningskarrieren eller etter endt studium, vil studentevalueringer gi skjev informasjon om det som *institusjonen/instituttet* og sentrale beslutningstakere anser som viktige målsettinger og resultater.

2.2 Internasjonal empiri

Et avgjørende spørsmål er i hvilken grad forskjeller i målsettinger og tidsperspektiv som beskrevet ovenfor er til sted i praksis. To empiriske undersøkelser som er foretatt ved to høyere utdanningsinstitusjoner i USA og Italia, henholdsvis United States Air Force Academy (Carrell og West, 2010) og Bocconi University (Braga m.fl., 2014) kan bidra til å illustrere omfanget av problemene. Selv om problemstillingen i de to artiklene er knyttet til mål på kvaliteten ved lærerne (professorene), er resultatene fra dem åpenbart relevante for verdien av studentundersøkelser som kilde for evaluering av kvalitet av undervisningsopplegg og høyere utdanningsinstitusjoner generelt.

Begge artiklene tar utgangspunkt i at gode lærere er lærere som bidrar mye til studentenes *langsiktige* læringsutbytte i form av et godt grunnlag for å mestre og tilegne seg lærestoff som behandles i kurs de tar senere i studiet. Studieopplegget ved begge universitetene er lagt opp slik at studentene tar sekvenser av obligatoriske kurs (f.eks «Calculus I» og «Calculus II») og at studentene på hvert kurs fordeles *tilfeldig* mellom studentgrupper (klasser) som undervises av en lærer (professor). Hver klasse innen de enkelte kurs har nøyaktig samme pensum og

antall undervisningstimer. Forskningsdesignet basert på dette institusjonelle opplegget gjør resultatene spesielt troverdige siden seleksjonsproblemet blir langt mindre sjenerende enn i mer vanlige situasjoner hvor studentenes forhåndsoppfatninger av kurskvalitet og lærerkvalitet styrer kursvalg og klassevalg.

Forskerne har opplysninger om hvilke lærere som har undervist hvilke klasser og kurs samt individkarakteristika for lærerne og studentene inkludert studentenes eksamensresultater. I tillegg har de for hver klasse/kurs resultatene fra studentenes egevaluering av kursene og lærerne. Tankegangen er at studenter som er tilfeldig fordelt til klasser med lærere av høy (lav) kvalitet på kurs som studentene tar tidlig i kurssekvensen gir studentene gode (dårlige) forutsetninger til å prestere godt på kurs de tar senere. Dette forskningsdesignet gjør dem i stand til i et første steg å beregne både et «kortsiktig» kvalitetsmål og et «langsiktig» kvalitetsmål for hver enkelt lærer målt ved gjennomsnittlige eksamensresultater for «løpende» kurs og «etterfølgende» kurs, korrigert for observerbare egenskaper ved lærerne (alder, utdanning, stillingstype etc) og studentene i klassene (gjennomsnittlig inntakskarakterer, kvinneandel, andel med gode inntakskarakterer, klassestørrelse etc). I et andresteg studeres så sammenhengen mellom disse beregnede «kortsiktige» og «langsiktige» kvalitetsmålene og resultatene fra studentenes egen evaluering av det enkelte kurs fra hver klasse.

De empiriske resultatene viser at studentevalueringene er positivt korrelert med «kortsiktige» kvalitetsmål, men *negativt* korrelert med «langsiktig» kvalitetsmål. Med andre ord ser altså studentenes evalueringer ut til å premiere lærere som gir kortsiktig utbytte i form av gode eksamensresultater på det kurset de tar nå, men ikke lærere som gir langsiktig utbytte i form av gode eksamensresultater på kurs studentene tar senere i utdanningsløpet. Sagt på en annen måte: Studentundersøkelser har en tendens til å premiere lærere og undervisningsopplegg som gir gode karakterer på kort sikt, men som ikke nødvendigvis gir godt kunnskapsgrunnlag for mestring av faglige utfordringer på lang sikt.

2.3. Norsk empiri

Resultatene fra analysene referert ovenfor gir all grunn til å være oppmerksom på problemene ved studentundersøkelser knyttet til målsettingsforskjeller og forskjeller i tidsperspektiv mellom institusjon/institutt og studenter. Spørsmålet er så, hva vet vi om sammenhengen mellom kortsiktige og langsiktige kvalitetsmål og studentevalueringer i Norge? De utenlandske studiene presentert ovenfor benytter en svært troverdig empirisk strategi for å identifisere sammenhengene basert på tilfeldig fordeling av studenter mellom kurs/lærere. Så langt er det

ikke mulig å benytte tilsvarende empiriske strategier på norske data. Strøm m.fl. (2016) har på oppdrag av Kunnskapsdepartementet estimert langsiktige kvalitetsmål for norske universiteter og høyskoler med grunnlag i koblede individ og institusjonsdata basert på en value-added-strategi som er et alternativ til den kvasi-eksperimentelle strategien benyttet av Carrell og West (2010) og Braga m.fl., (2014). En viktig forskjell mellom Strøm m.fl. (2016) og disse to utenlandske studiene er at problemstillingen i den norske studien er å kvantifisere kvalitetsforskjeller *mellom institusjoner*, mens de utenlandske ser på kvalitetsforskjeller mellom lærere *innen institusjoner*.

Utgangspunktet i Strøm m.fl. (2016) er at en institusjons bidrag til individets humankapitalbeholdning kan måles ved verdsettingen av utdanningen i arbeidsmarkedet målt ved oppnådd pensjonsgivende inntekt noen år etter avsluttet utdanningsløp. Denne tilnærmingen knytter kvalitetsforskjeller mellom to institusjoner som tilbyr utdanning på samme fagområde til forskjellen i pensjonsgivende inntekt ved ca 30-års alder mellom ellers like studenter som gjennomfører studieløpet på de to institusjonene. For å korrigere for ulikhetene i initialt kunnskapsnivå mellom studenter på ulike institusjoner kontrolleres det for gjennomsnittlig karakternivå fra videregående skole, lengden på utdanningsprogrammet, fagområde og en rekke individkarakteristika (kjønn, alder, foreldresutdanning, oppvekstregion etc). Basert på dette opplegget beregnes det anslag på kvalitetsforskjeller mellom utdanningsinstitusjonene i et førstesteg. Resultatene fra dette første-steget viser statistisk signifikante, men ikke dramatiske forskjeller i beregnet kvalitet mellom institusjonene. De tradisjonelle universitetene og vitenskapelige høyskolene med unntak av UMB scorer statistisk signifikant høyere enn gjennomsnittet, mens flere mindre institusjoner samt UMB scorer signifikant lavere enn gjennomsnittet. Deretter undersøkes det om disse anslåtte kvalitetsforskjellene varierer systematisk med tradisjonelle karakteristika på institusjonsnivå i DBH (Database for høyere utdanning), deriblant en rekke mål på student-tilfredshet basert på tall fra NOKUT's studiebarometer, studiepoengproduksjon per fast vitenskapelig ansatte, strykprosent, fullføringsandel på bachelor og masternivå, antall søkere per studieplass etc. Resultatene viser at anslåtte kvalitetsforskjeller basert på verdsettingen av utdanningen i arbeidsmarkedet *ikke* samvarierer med målene på selvrapportert studenttilfredshet fra NOKUT's studiebarometer. Heller ikke tradisjonelle ressurs- og produksjonsmål på institusjonsnivå som studiepoengproduksjon og fullføringsgrader samvarierer særlig systematisk med de arbeidsmarkedsbaserte kvalitetsforskjellene.

2.4. Oppsummering

Et hovedproblem med studentevalueringer som informasjonskilde ved evaluering av undervisningsformer og kvalitet på institusjoner og lærere er at studentene kan ha kort tidshorisont og legge stor vekt på kortsiktige gevinster og kostnader framfor langsiktig utbytte av arbeidet med studiet. Den internasjonale empirien (West (2010) og Braga m.fl. (2014)) sammen med resultatene i en norske studie av kvalitet i høyere utdanning (Strøm m.fl. (2016)), tyder også på at løpende studentundersøkelser ikke nødvendigvis gir god informasjon om langsiktige kvalitetsforskjeller av mer objektiv og langsiktig karakter. Disse begrensningene er viktige å ta i betraktning når en vurderer tallmaterialet fra studentundersøkelsen som presenteres i neste kapittel.

3. Studentundersøkelsen ved Institutt for økonomi, UiB.

3.1. Innledning

Undersøkelsen ble gjennomført ved at studentene på bachelor-programmene og profesjonsstudiet ved institutt for samfunnsøkonomi fikk tilsendt et web-basert spørreskjema i begynnelsen av november 2016. Utsendelsen skjedde ved hjelp av studentenes MIN SIDE, slik at det bare var studenter som var aktive som fikk spørreskjemaet. Til sammen 443 studenter fikk tilsendt skjemaet. Til sammen besvarte 115 studenter skjemaet som gir en samlet svarprosent på 25. Svarprosenten fordelt på de studieprogram instituttet har ansvar for er vist i Tabell 1. Det framgår av tabellen at svarprosenten blant studenter på profesjonsstudiet og politisk økonomi er klart høyere enn svarprosenten på årsstudiet og bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi. Dette er en grov indikasjon og vi kan selvsagt ikke utelukke at fordelingen av respondentene avviker fra studentpopulasjonen etter andre og uobserverbare karakteristika.

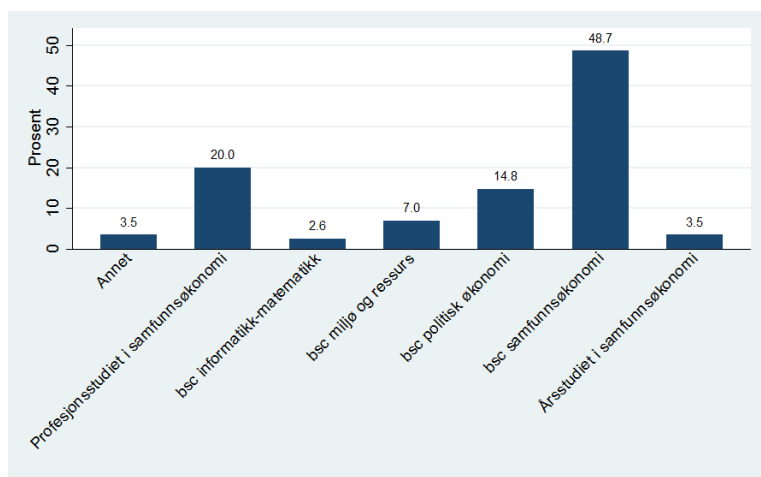
Tabell 1. Svarprosent etter studieprogram

Program	bsc politisk økonomi	bsc samfunnsøkonomi	Profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi	Årsstudiet i samfunnsøkonomi
svarprosent	40%	21%	27%	14%

Figur 1 viser fordelingen av respondentene på oppgitte studieprogram. Den absolutt største gruppen er studenter på bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi.

Figur 1. Fordeling av respondenter etter oppgitt studieprogram

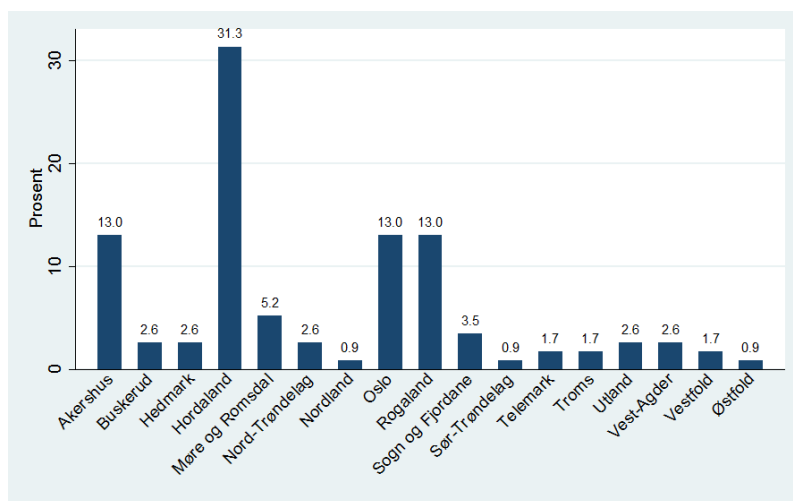

3.2. Bakgrunns karakteristika

3.2.1. Geografisk tilhørighet og kjønn

Figur 2 viser fordelingen av respondentene etter oppgitt bostedsfylke ved 17 års alder. Som ventet er en stor del av studentene fra Hordaland (31,3%), mens Rogaland, Akershus og Oslo hver oppgis som bostedsfylke av 13% av respondentene. 54.2 prosent av respondentene er kvinner.

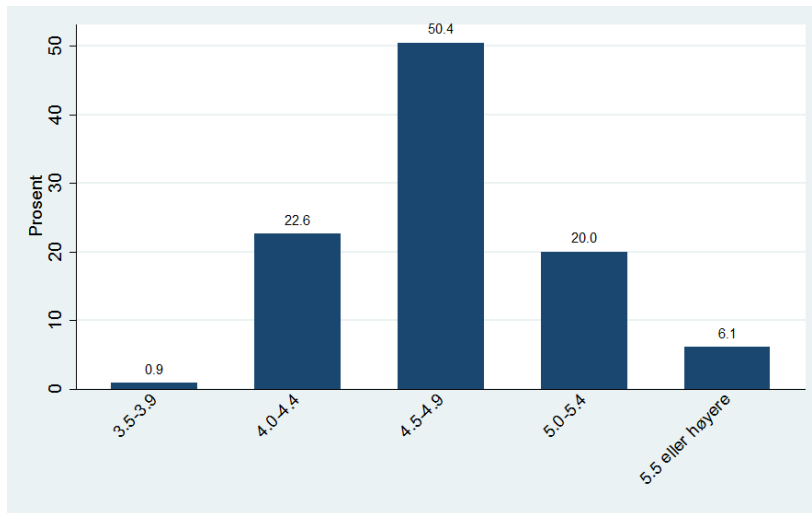
Figur 2. Geografisk tilhørighet etter fylke.

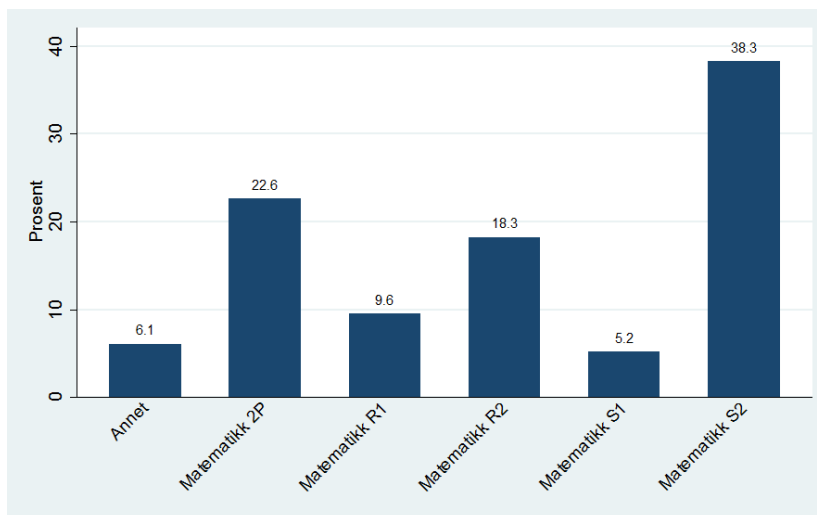
3.2.2. Gjennomsnittskarakter og matematikkbakgrunn fra videregående opplæring.

En sentral faktor for suksess i høyere utdanning er kunnskapsnivået studentene har med seg fra videregående opplæring. Figur 3 og Figur 4 viser fordelingen av studentene etter henholdsvis gjennomsnittskarakter og fordypning i matematikk i videregående (henholdsvis spørsmål 16 og 17 i spørreskjemaet).

Figur 3. Gjennomsnittskarakter fra videregående opplæring.

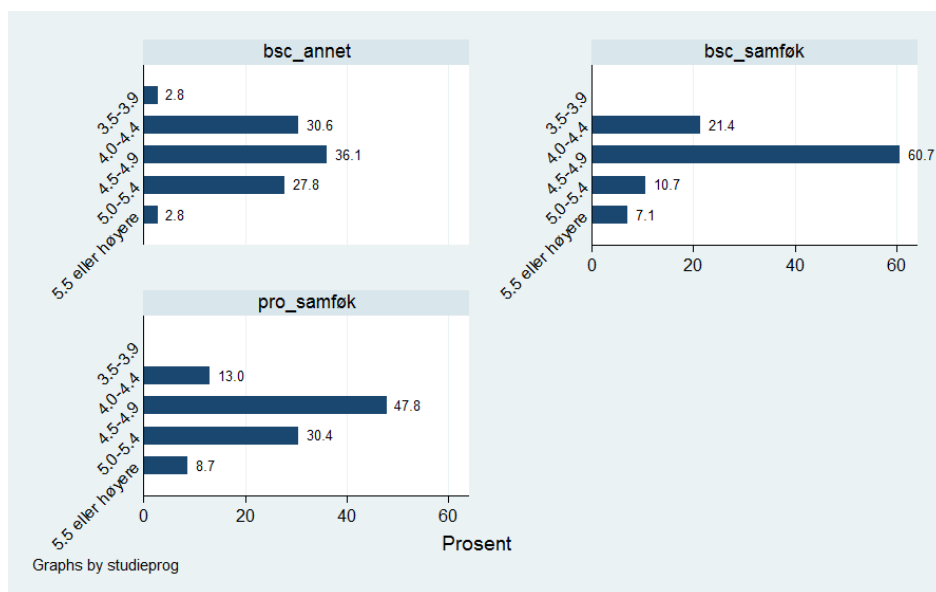
Figur 4. Fordypning i matematikk fra videregående opplæring.

Vi ser at hovedtyngden av studentene har gjennomsnittskarakter mellom 4.5 og 4.9 og flertallet har oppgitt å ha S2 eller R2 i matematikk fra videregående.

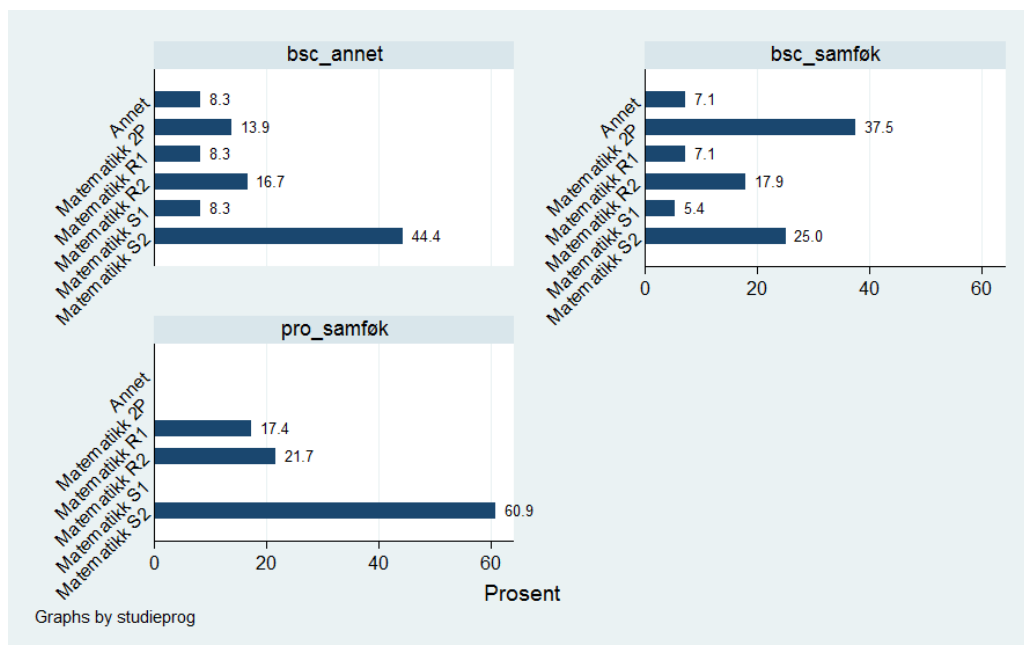
Figur 5 og Figur 6 viser fordelingen av gjennomsnittskarakter og matematikkbakgrunn for studenter knyttet til ulike studieprogram. Bachelorstudenter i samfunnsøkonomi (bsc_samføk) og studenter på profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi (pro_samføk) er skilt ut som egne grupper, mens studentene på øvrige programmer er rubrisert under gruppen bsc_annet. Undergruppene profesjonsstudenter og studenter på øvrige programmer er tallmessig mye mindre enn gruppen bachelorstudenter i samfunnsøkonomi og tilsier stor forsiktighet i tolkingen av svarfordelingen spesielt for disse gruppene.

Figur 5. Gjennomsnittskarakter fra videregående etter studieprogram.

Som ventet, og i samsvar med forskjellene i karaktergrensene ved opptaket, har studentene på profesjonsstudiet noe høyere gjennomsnittskarakterer fra videregående opplæring enn studentene på bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi.

Figur 6. Fordypning i matematikk på videregående etter studieprogram

Figur 6 viser fordypning i matematikk etter studieprogram. Alle profesjonsstudentene har R1, R2 eller S2 som matematikkbakgrunn fra videregående. Det skyldes selvsagt at det er satt krav til minimumsbakgrunn i matematikk ved opptaket til dette studieprogrammet. Mer interessant er det at nær 40% av studentene på bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi oppgir P-

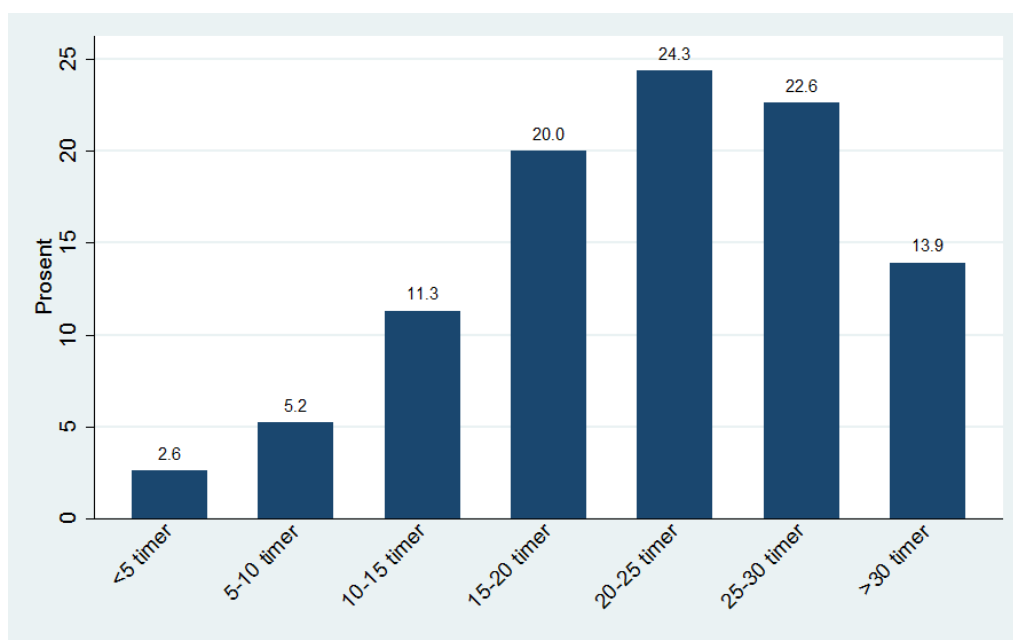
matematikk (2P, praktisk matematikk) som matematikkbakgrunn fra videregående. Sett i lys av det betydelige innslaget av formell analyse i samfunnsøkonomistudiet er det bekymringsfullt at mange studenter på bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi har såpass svak matematikkbakgrunn og det reiser klare utfordringer både for undervisningsopplegget og innholdet i emnene som tilbys på programmet. Instituttet har således vedtatt å innføre karaktergrense på 4 på P-matematikk eller bestått R eller S-matematikk som grunnlag for opptak fra 2018. Det er å håpe at dette tiltaket kan bidra til å bedre forkunnskapene i matematikk til framtidige studenter.

3.3. Resultater

3.3.1. Total tid brukt på studiet.

Figur 7 viser fordelingen av respondentenes svar på spørsmålet om hvor mye tid de bruker på studiet i løpet av en uke (Spørsmål 8 i spørreskjemaet). Det er en god del spredning i tidsbruken, men flertallet av studentene oppgir å bruke 20 timer eller mer på studiet hver uke mens rundt 20 prosent av studentene bruker 15 timer eller mindre på studiet. En tilsvarende spørreundersøkelse blant sosiologistudenter på UiB gjennomført i 2015 viste at mer enn 35 prosent av sosiologistudentene brukte 15 timer eller mindre på studiet, se Institutt for sosiologi (2015).

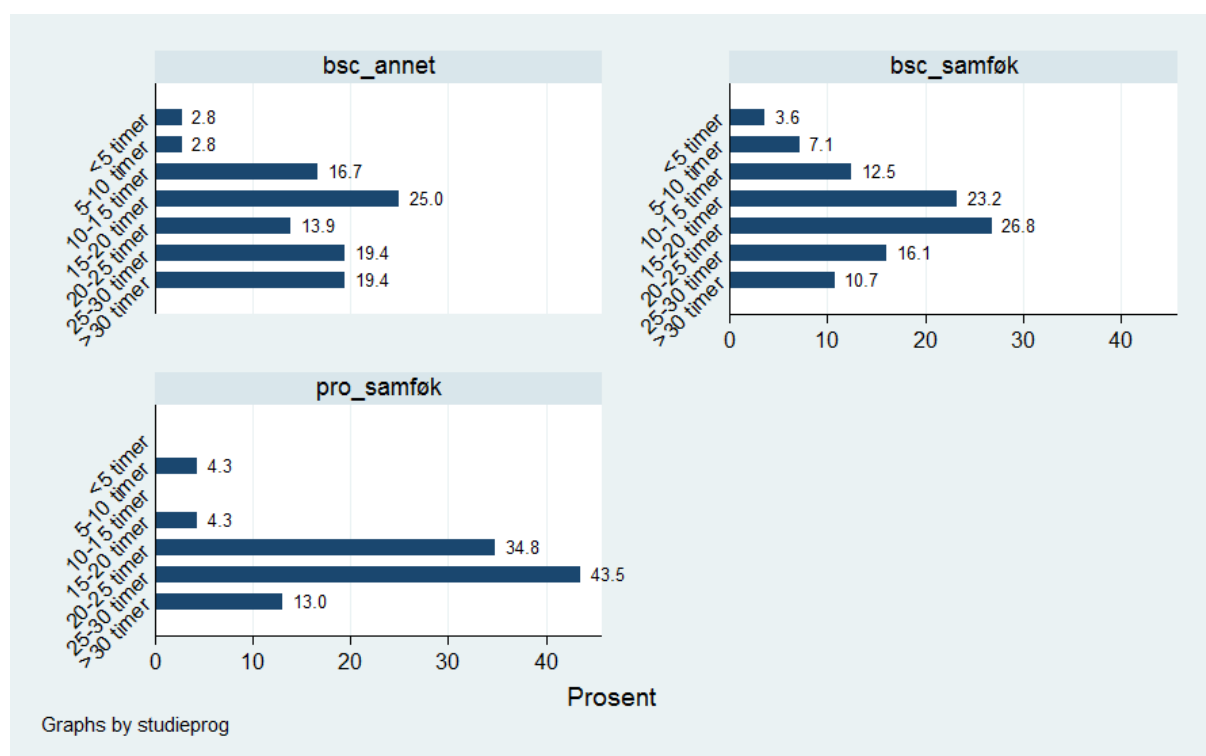
Figur 7. Total tid brukt på studiet per uke. Alle respondenter.

Det er av interesse å sammenligne tidsbruken på studiet blant norske studenter med tidsbruken i andre land. Babcock og Marks (2011) gjennomførte en studie av utviklingen av tidsbruken på studiet blant college-studenter i USA i perioden 1961 til 2003. Mens studentene i 1961 i gjennomsnitt brukte 40 timer per uke til «academic work», var gjennomsnittet sunket dramatisk til 27 timer per uke i 2003. Med forbehold om forskjeller i spørsmålsstilling og populasjonssammensetning, er tidsbruken blant samfunnsøkonomistudentene i 2015 altså ikke dramatisk forskjellig fra tidsbruken blant gjennomsnittlige amerikanske collegestudenter i 2003. Det er ikke tilgjengelige data til å dokumentere om det har vært et tilsvarende fall i tid brukt på studiet i Norge slik som i USA, men det er god grunn til å tro at trenden er den samme.

Figur 8 viser tidsbruken fordelt på studieprogram. Her er det en klar forskjeller mellom studentene på bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi, og studentene på profesjonsstudiet. Mens 56 prosent av profesjonsstudentene bruker 25 timer eller mer på studiet, bruker bare 27 prosent av studentene på bachelor-programmet i samfunnsøkonomi 25 timer eller mer. Med forbehold om at antallet respondenter er lavt og at studentene i de to programmene har tatt forskjellige kurs, ser det altså ut til at studentene på bachelorprogrammet ikke kompenserer for svakere matematikkbakgrunn fra videregående enn profesjonsstudentene med å jobbe hardere med studiet; snarere tvert imot.

Figur 8. Total tid brukt på studiet pr uke etter studieprogram.

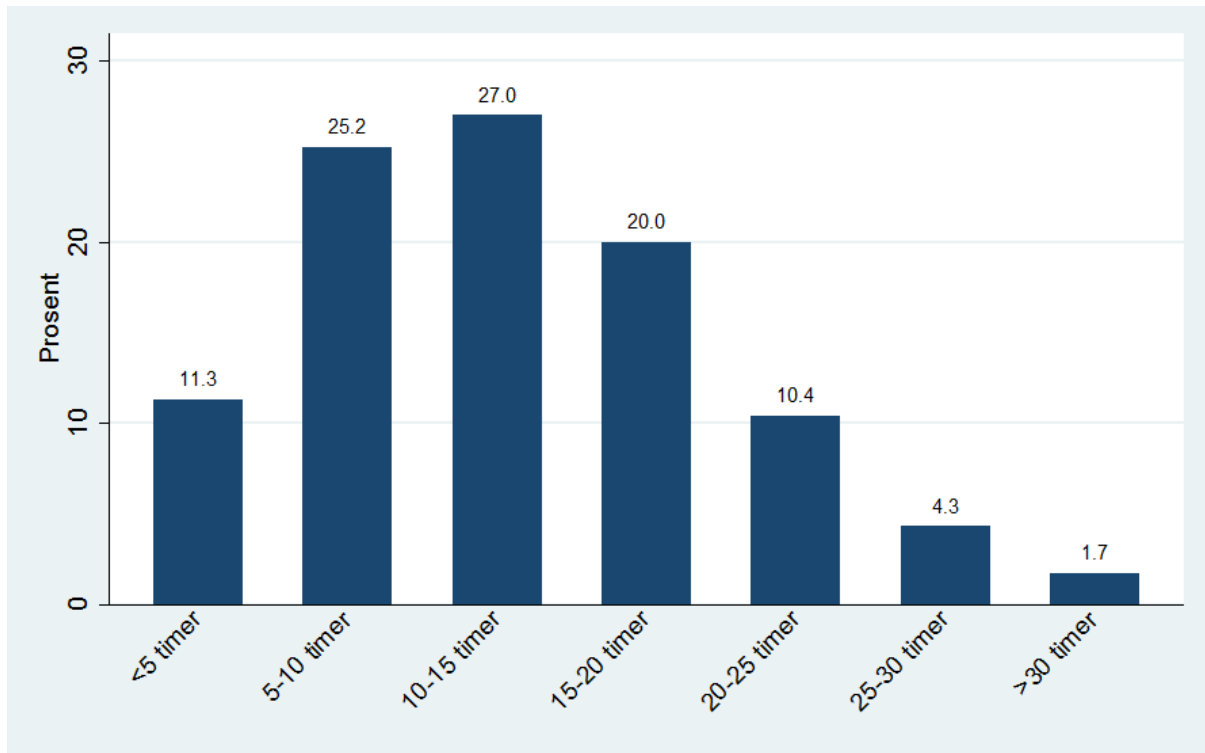

3.3.1. Tid brukt på egeninnsats på studiet

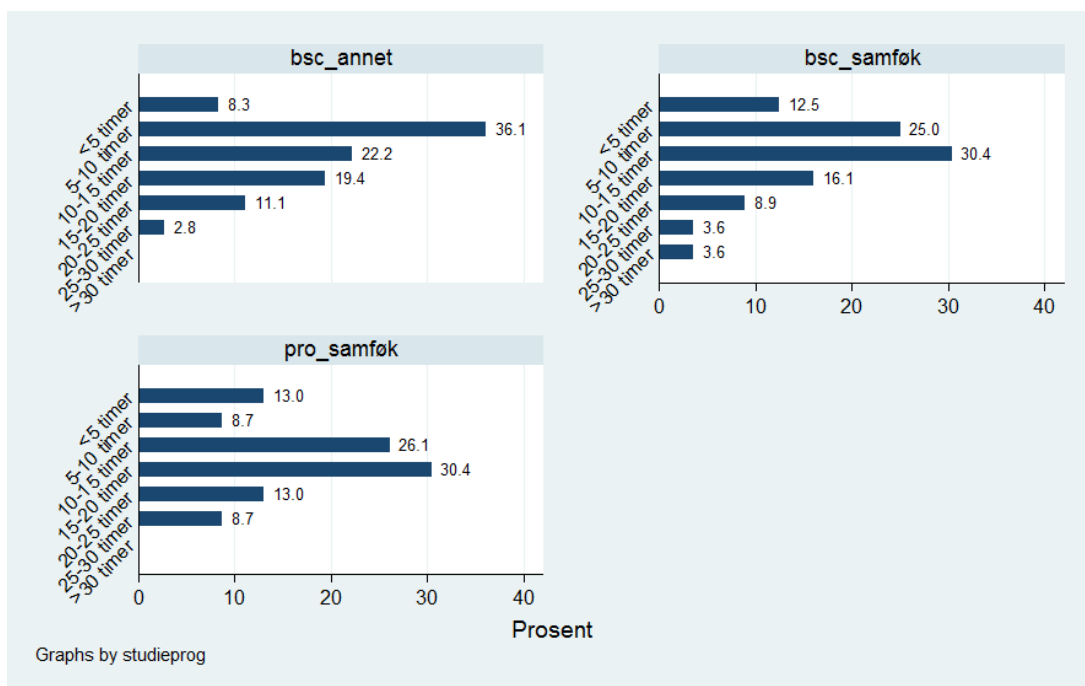
Egeninnsats er en viktig faktor for å tilegne seg lærestoff på alle nivåer i utdanningsløpet og ikke minst i høyere utdanning og det er en viktig utfordring å lage insentiver som motiverer studentene til å legge ned innsats i studiet utover å møte opp på organiserte tilbud som forelesninger og seminarer. Figur 9 viser fordelingen av respondentenes spørsmål om hvor mye av tiden som brukes på studiet som representerer egeninnsats (Spørsmål 9 i spørreskjemaet). Egeninnsatsen varierer betydelig, men over halvparten av studentene svarer at de bruker 10 timer eller mer på egeninnsats. Her er det også betydelig forskjell mellom studenter fra ulike studieprogram som vist i Figur 10. Mens 32% av studentene på bachelorprogrammet i

Samfunnsøkonomi bruker 15 timer eller mer på egeninnsats på studiet per uke, bruker 52% profesjonsstudentene 15 timer eller mer. Mønstrer her er altså det samme som for total tid brukt på studiet.

Figur 9. Tid brukt på egeninnsats på studiet. Alle respondenter

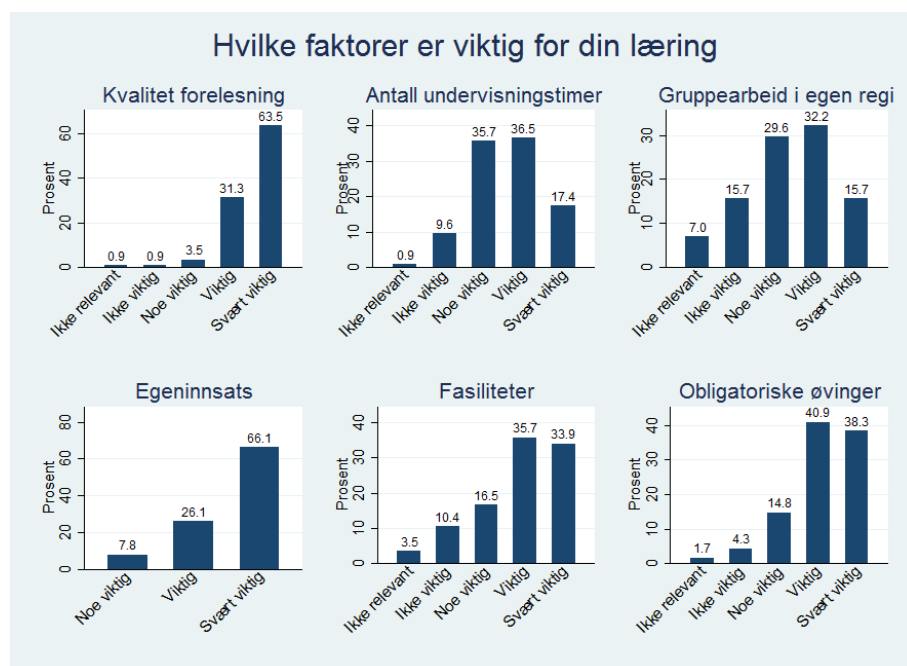
Figur 10. Tid brukt på egeninnsats på studiet etter studieprogram.

3.3.2. Studentenes oppfatning av læringsfaktorer.

Studentene i utvalget ble stilt følgende spørsmål (Spørsmål 10 i spørreskjemaet): «Hvilke faktorer er viktig for din læring?». Fordelingen på de ulike svaralternativene er gjengitt i Figur 11.

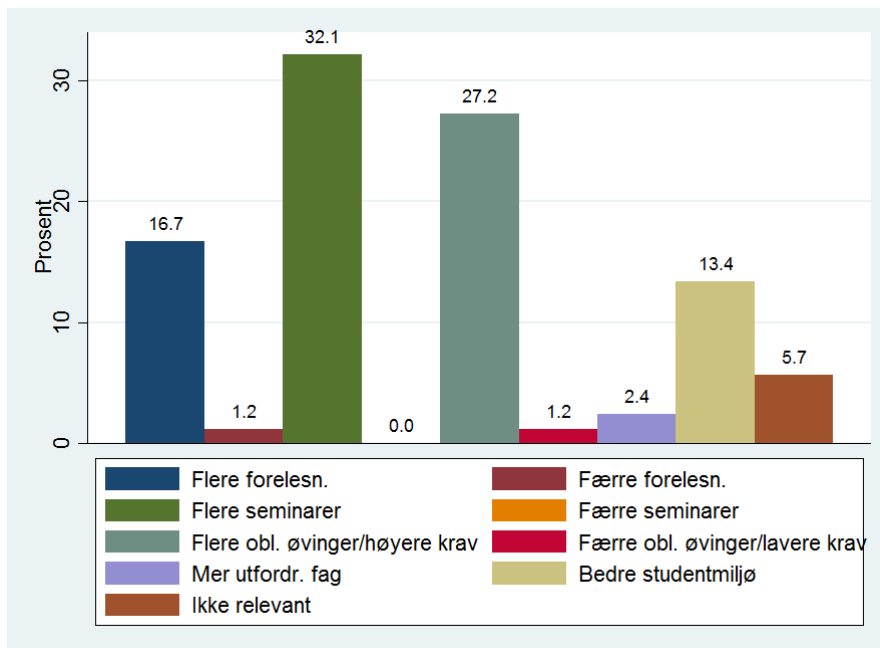
Figur 11. Hvilke faktorer er viktig for din læring?

Det er en klar tendens til at studentene betrakter kvaliteten på forelesningene, egeninnsats og obligatoriske øvinger som særlig viktig for læringen. I undersøkelsen ble studentene også bedt om å presisere nærmere hvilke faktorer som er viktige og ble stilt følgende spørsmål (spørsmål 13 i spørreskjemaet): «Hvilke av følgende tiltak synes du både er fordelaktig for læring OG vil føre til at du bruker mer tid på studiene?». Figur 12 viser svarfordelingen på dette spørsmålet i totalutvalget. Et stort flertall av studentene mener at flere seminarer og flere obligatoriske øvinger/høyere krav er positivt for læring og tidsbruk på studiet.

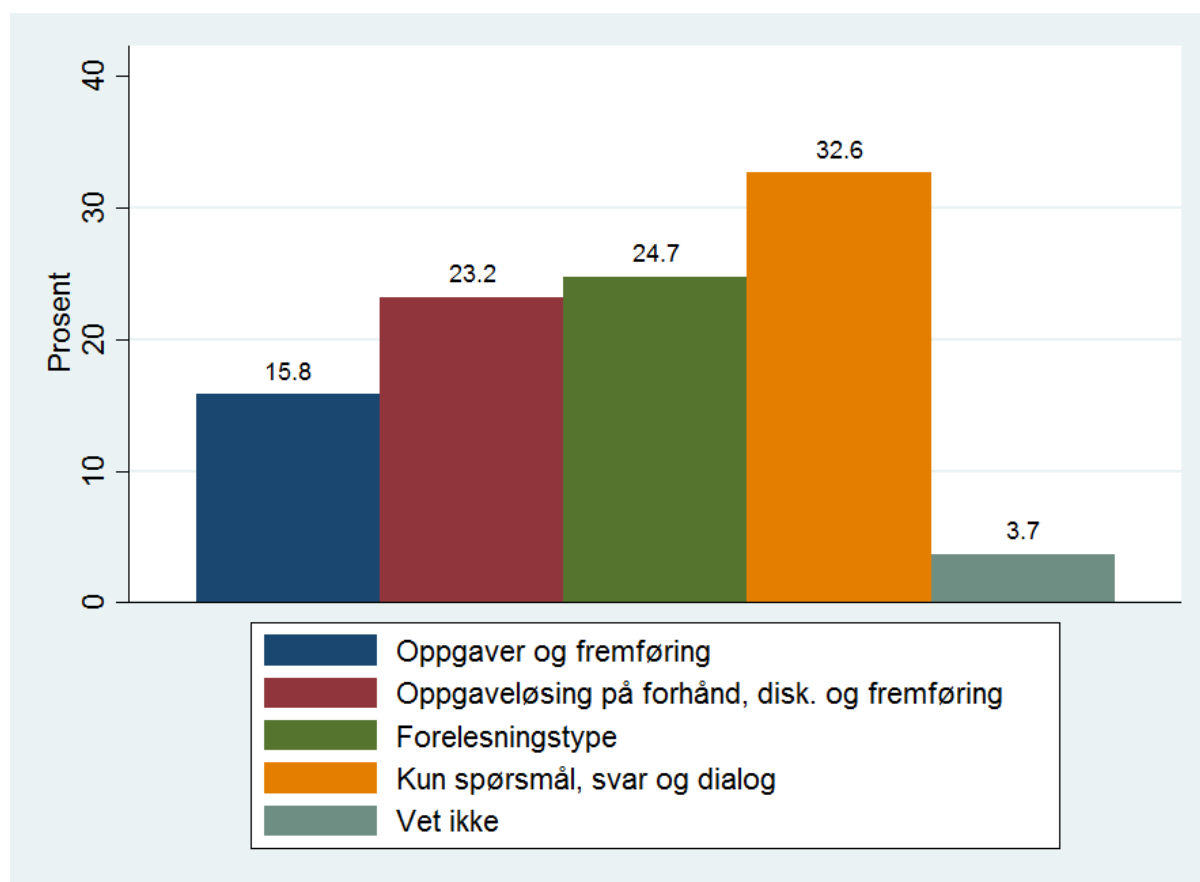
Figur 12. Hvilke av følgende tiltak synes du både er fordelaktig for læring OG vil føre til at du bruker mer tid på studiene? Svarfordeling alle respondenter.

3.3.3. Studentenes oppfatning av organiseringen av seminarer.

Det er av spesiell interesse å undersøke studentenes oppfatning av og ønsker om organiseringen av seminarer siden denne virksomheten er et potensielt viktig virkemiddel for å øke egeninnsatsen på studiet. Studentene selv anser også seminarer som en viktig læringsfaktor ifølge svarfordelingen presentert i forrige avsnitt. Studentene ble derfor stilt følgende relativt åpne spørsmål (spørsmål 14 i spørreskjemaet): «Hvilke av følgende organisering av seminarer vil fremme din læring?» Figur 13 viser fordelingen av respondentene mellom de ulike svaralternativene på spørsmålet. Det mest populære svaralternativet var en organisering der seminarer ble organisert med et opplegg med spørsmål&svare og dialog med seminarleder.

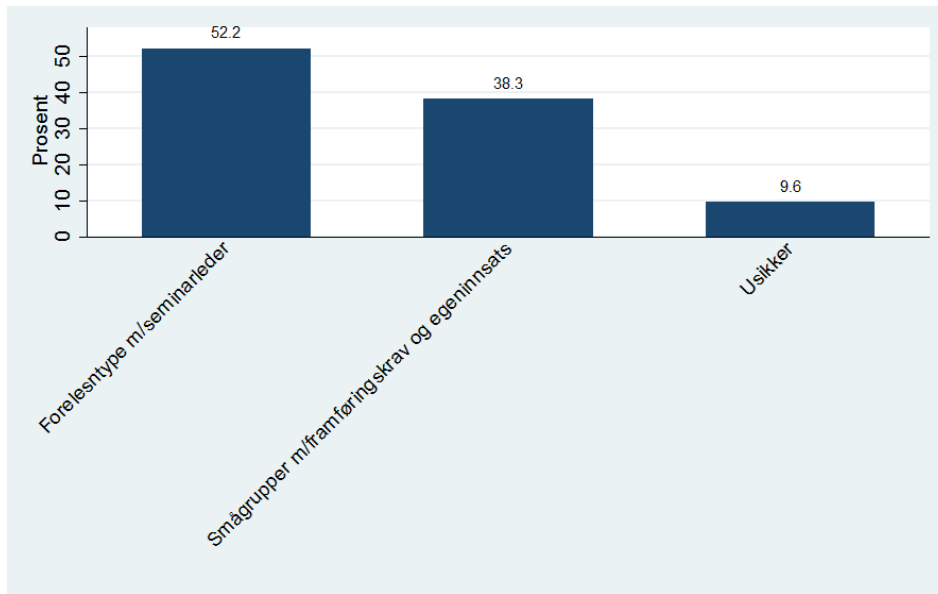
Figur 13. Hvilke av følgende organisering av seminarer vil fremme din læring?

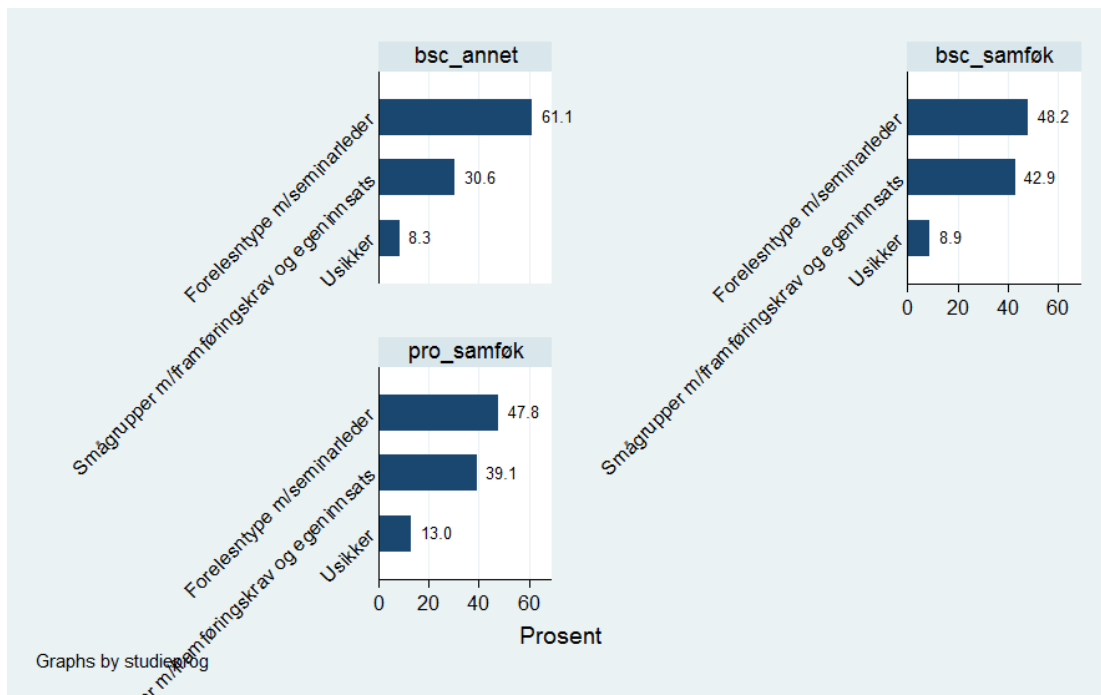
Spørsmålet ovenfor representerer en nokså åpen og uforpliktende beskrivelse av oppfatningen av seminaropplegget. For å få en mer presis beskrivelse av studentenes preferanser om seminarorganiseringen ble studentene spurt om å *velge* mellom to konkrete seminaropplegg. De ble derfor stilt følgende spørsmål (spørsmål 15 i spørreskjemaet): «Dersom instituttet tilbød to seminarformer, hva ville du valgt?». Fordelingen på svaralternativene på dette spørsmålet blant alle respondentene er presentert i figur 14A, mens figur 14B viser svarfordelingen oppdelt etter studieprogram.

Figur 14A og 14B viser at alternativet med forelesningstype med seminarleder scorer høyest både i totalutvalget og når studentene fordeles etter studieprogram. Dette er den tradisjonelle måten seminarerne har fungert på, og det er litt overraskende at dette framstår som den mest populære organiseringen sett i lys av studentenes vektlegging på egeninnsats som viktig læringsfaktor ellers i spørreundersøkelsen. Det er vanskelig å si hva som er grunnen til dette, men det er konsistent med en hypotese om at mange studenter har et kortsiktig tidsperspektiv der kostnader ved egeninnsats veier tungt relativt til det langsiktige faglige utbyttet slik aktivitet kan gi som diskutert i kapittel 2.

Figur 14A. Dersom instituttet tilbød to seminarformer, hva ville du valgt? Alle respondentene.

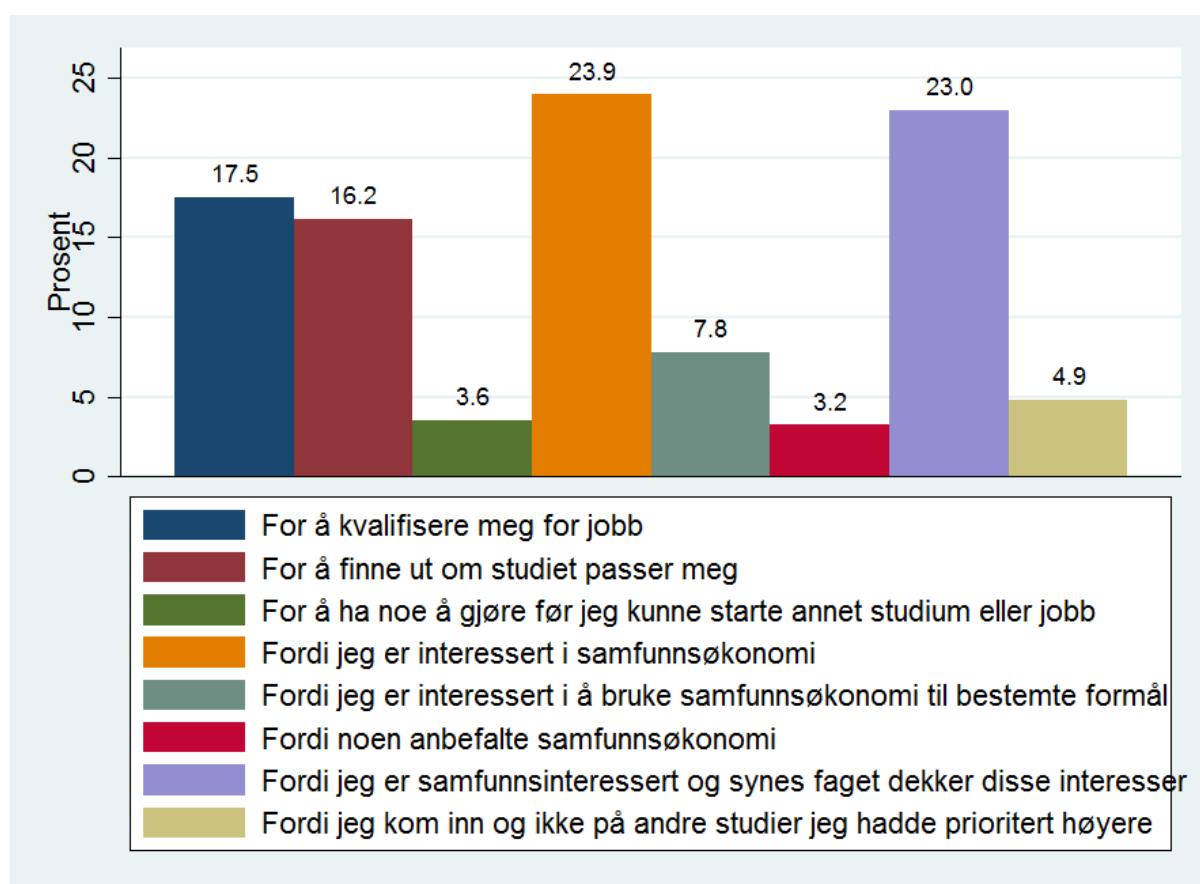
Figur 14B. Dersom instituttet tilbød to seminarformer, hva ville du valgt? Fordelt etter studieprogram.

3.3.3 Forventninger, fremtidsplaner og frafall

Studentene ble stilt spørsmål om grunnene til å velge samfunnsøkonomistudiet, om de syntes studiet svarte til forventningene og om planene videre. I dette avsnittet vil svarene på disse spørsmålene knyttes til frafallsproblematikken som instituttet har vært opptatt av. Figur 15 viser svarfordelingen på spørsmål 20 i spørreskjemaet: «Jeg valgte å studere samfunnsøkonomi av følgende grunn(er): (Flere valg mulig)». Det framgår av svarfordelingen at flertallet av studentene svarte at grunnen til valget var interesse for faget og generell samfunnsinteresse. Dette er positivt og indikerer at genuin interesse er hovedmotivasjon for studiet av samfunnsøkonomi og at fagvalget ikke representerte et «negativt» valg.

Figur 15. Jeg valgte å studere samfunnsøkonomi av følgende grunn(er): (Flere valg mulig). Svarfordeling i totalutvalget.

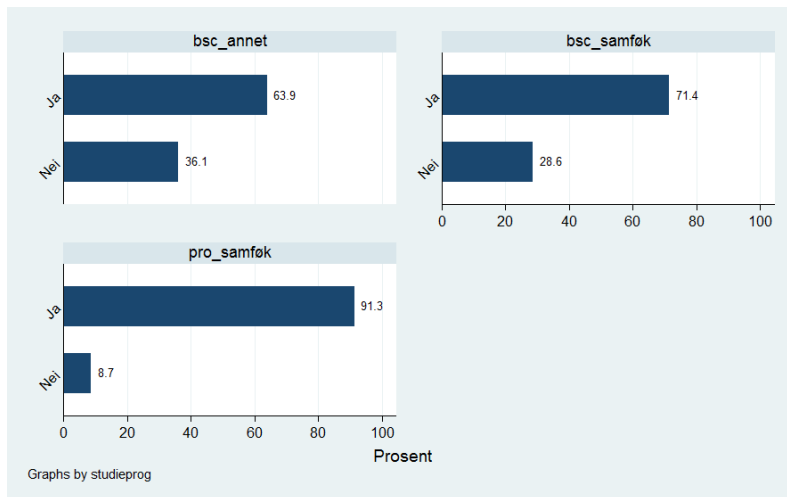

Dette understrekes også av at 73% av studentene oppgir at de begynte direkte på samfunnsøkonomi ved oppstart av studier ved UiB og knapt 70 % av studentene hadde samfunnsøkonomi ved UiB som førsteprioritet da de søkte opptak til samfunnsøkonomi. Fordelingen på disse spørsmålene er omtrent den samme når respondentene splittes etter

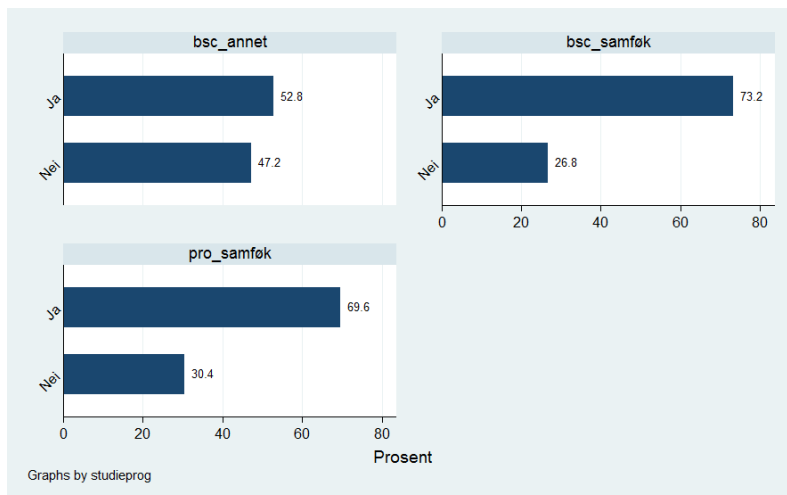
studieprogram som vist i figur 16, bortsett fra at det som ventet er en klart større andel av profesjonsstudentene som startet direkte på samfunnsøkonomi sammenlignet med bachelorstudentene.

Figur 16. Opptak og prioritet. Fordelt etter studieprogram

A. Da du begynte på UiB, begynte du da direkte på samfunnsøkonomi?

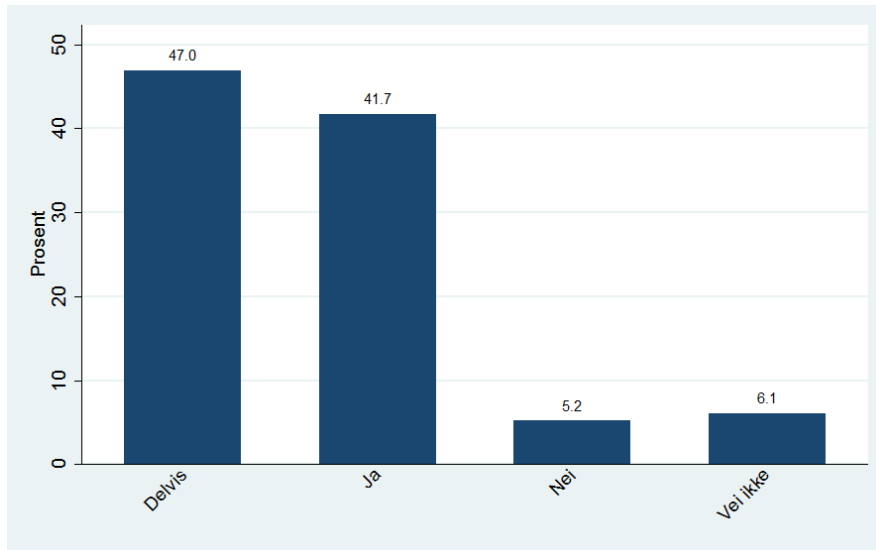
B. Var samfunnsøkonomi ved UiB førsteprioritet da du søkte om opptak til samfunnsøkonomi?

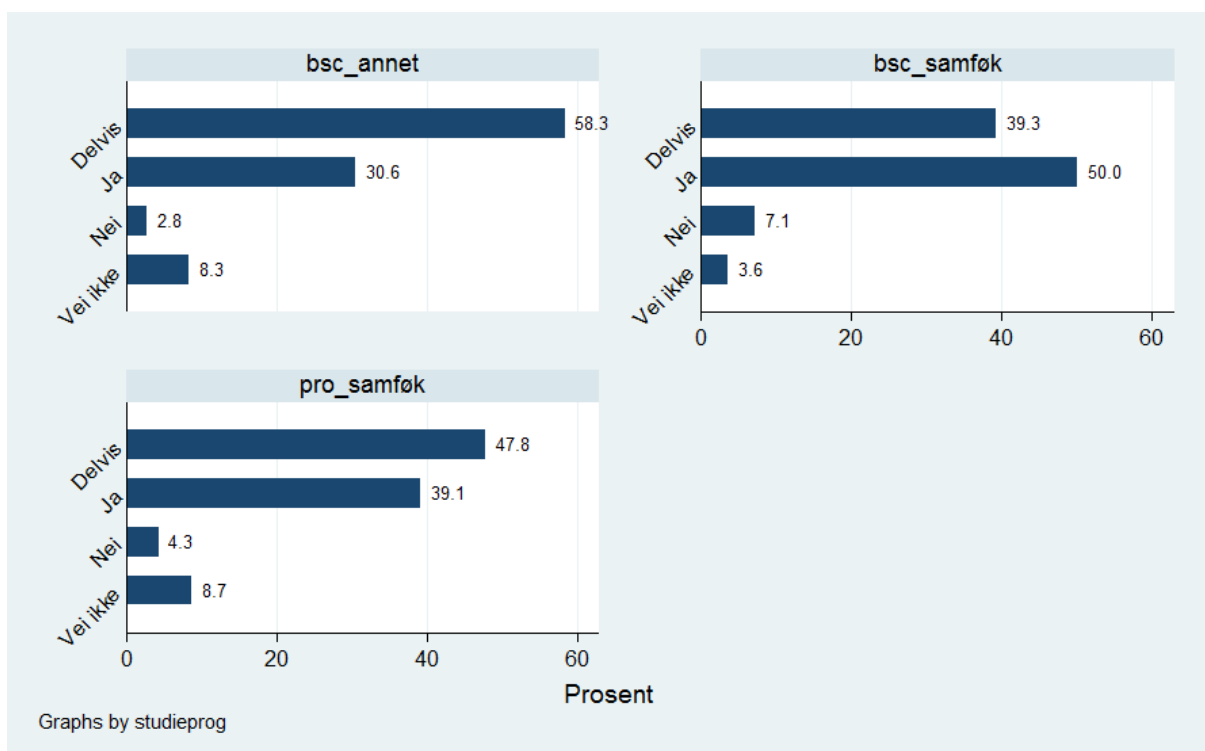
Institutt for økonomi har i lengre tid vært bekymret over frafallet blant studentene på studieprogrammene, og særlig har det vært bekymring over frafallet blant profesjonsstudentene. Det er interessant å se om dette gjenspeiles i svarfordelingen på spørsmål om faget svarte til forventningene. Figur 16 A og B viser svarfordelingen i henholdsvis totalutvalget og etter studieprogram på spørsmål 24 i spørreskjemaet: «Helt generelt, svarte faget til forventningene forut for studievalget?». Av respondentene totalt svarte henholdsvis 42 og 47 prosent ja eller delvis på dette spørsmålet. 50 og 39 prosent av bachelorstudentene i

samfunnsøkonomi svarte ja eller delvis, mens 39 og 48 prosent av profesjonsstudentene svarte ja eller delvis. Med forbehold om lavt antall respondenter i delutvalgene framstår derfor profesjonsstudentene som noe mindre fornøyd med studiet i forhold til forventningene enn bachelorstudentene i samfunnsøkonomi.

Figur 16 A. Helt generelt, svarte faget til forventningene forut for studievalget? Svarfordeling alle respondenter

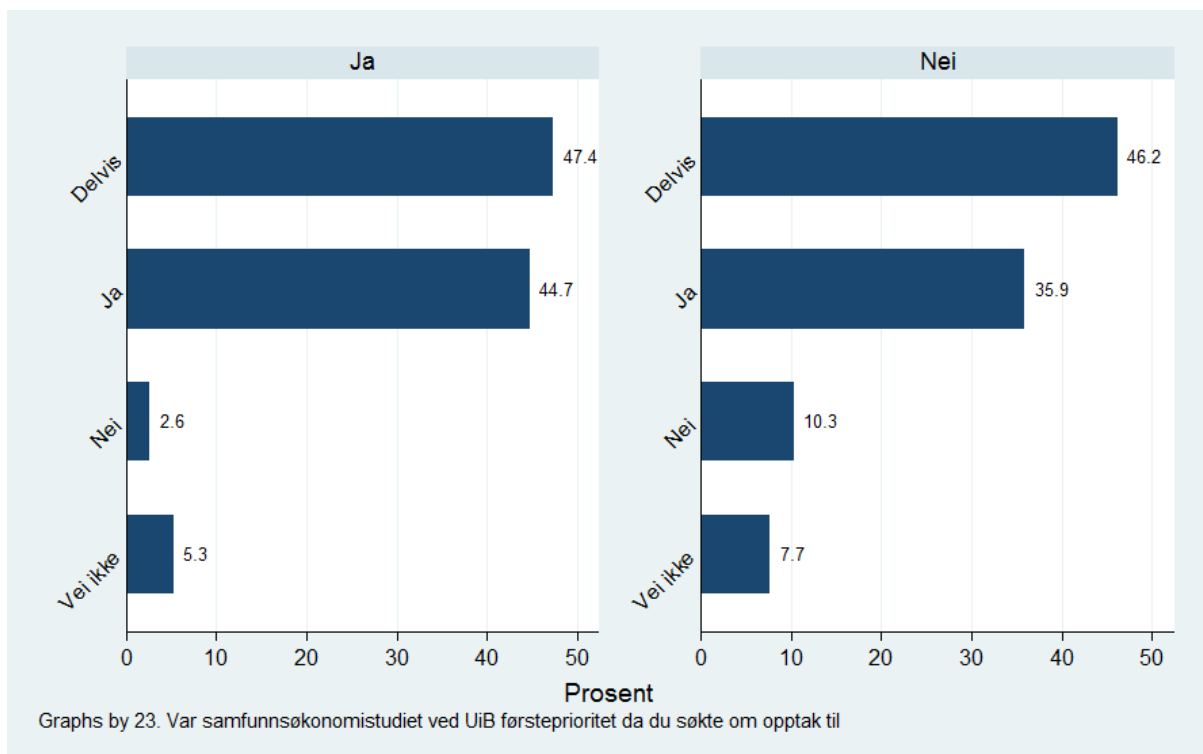
Figur 16 B. Helt generelt, svarte faget til forventningene forut for studievalget? Svarfordeling etter studieprogram.

Det er også interessant å se om det er forskjeller i oppfatningen om faget svarte til forventningene mellom studenter som hadde og ikke hadde faget som førsteprioritet.

Figur 16 C viser at mens 92% av studentene med samfunnsøkonomi ved UiB som førsteprioritet mente faget helt eller delvis svarte til forventningene, er tilsvarende andel for de andre studentene 82%. Fra instituttets synsvinkel er dette et positivt trekk, siden det tyder på at studenter som hadde studiet som førstevalg framstår som relativt mer fornøyd enn øvrige studenter.

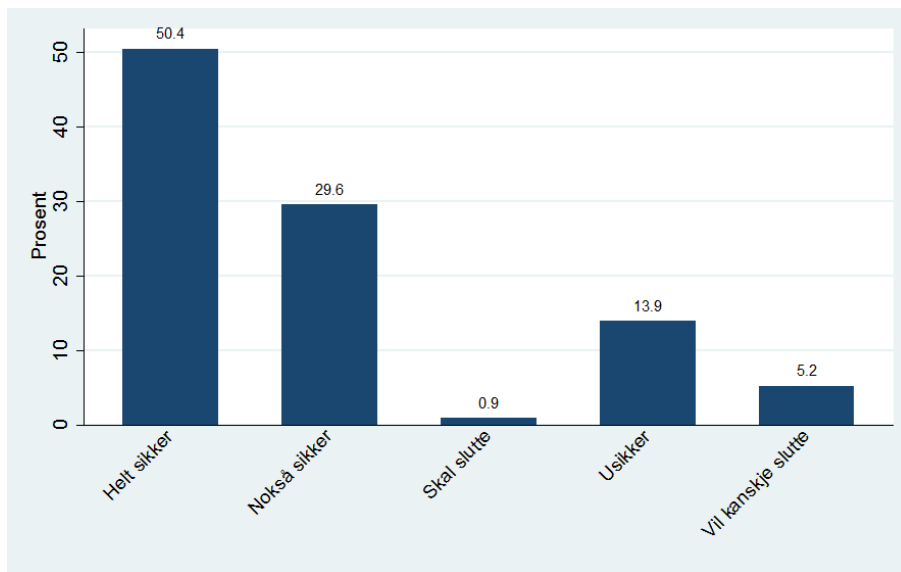
Figur 16 C. Helt generelt, svarte faget til forventningene forut for studievalget? Svarfordeling etter om faget var førsteprioritet eller ikke (Ja indikerer førsteprioritet)

Spørsmål 26 i spørreskjemaet dreide seg om studentenes videre planer og lyder: «Hvor sikker er du på å fullføre graden i samfunnsøkonomi ved UiB?» Figur 17 A og B viser svarfordelingen på dette spørsmålet blant henholdsvis respondentene totalt og etter studieprogram. 80 prosent av studentene i totalutvalget svarer at de er helt eller nokså sikker på at de vil fullføre graden ved UiB. Det er en høy andel og et positivt trekk. Når utvalget splittes etter studieprogram avsløres noen interessante forskjeller mellom bachelorstudentene i samfunnsøkonomi og profesjonsstudentene. Mens 88 prosent av bachelorstudentene er helt eller nokså sikker på at de vil fullføre, er tilsvarende prosentandel for profesjonsstudentene på 69. Det må selvsagt tas

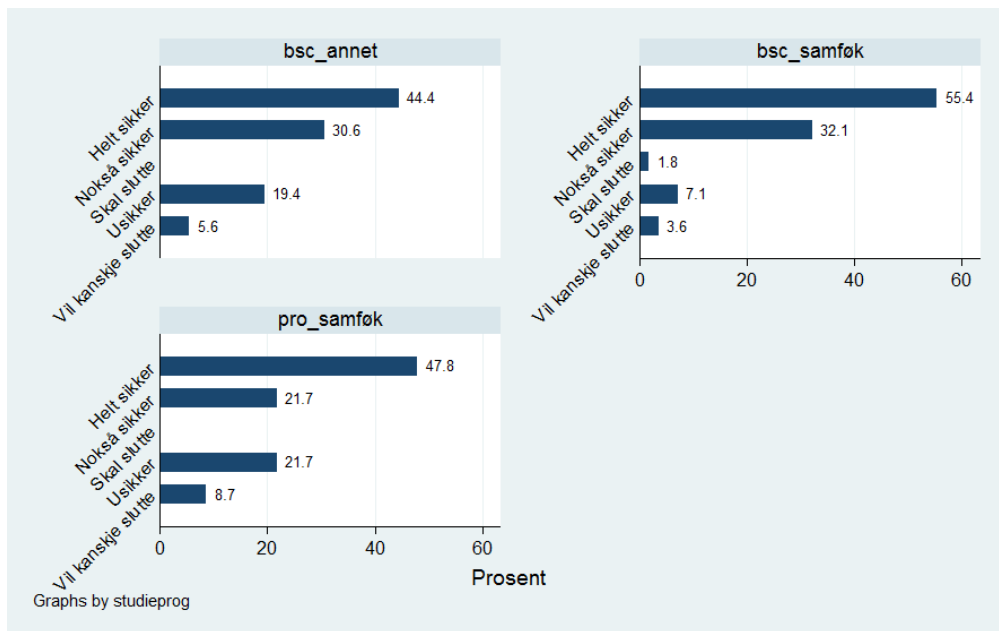
forbehold for små utvalg og representativitet, men svarene på dette spørsmålet og forrige spørsmål om samfunnsøkonomi svarte til forventningene peker i retning av at profesjonsstudentene er noe mindre fornøyd med tilbudet fra instituttet og mer usikker på om de vil fullføre studiet ved UiB enn bachelorstudentene. Slik sett bekrefter spørreundersøkelsen inntrykket fra faktiske frafallstall om at problemene med frafall er mest bekymringsfullt på profesjonsstudiet.

Figur 17A. Hvor sikker er du på å fullføre graden i samfunnsøkonomi ved UiB. Svarfordeling alle respondenter.

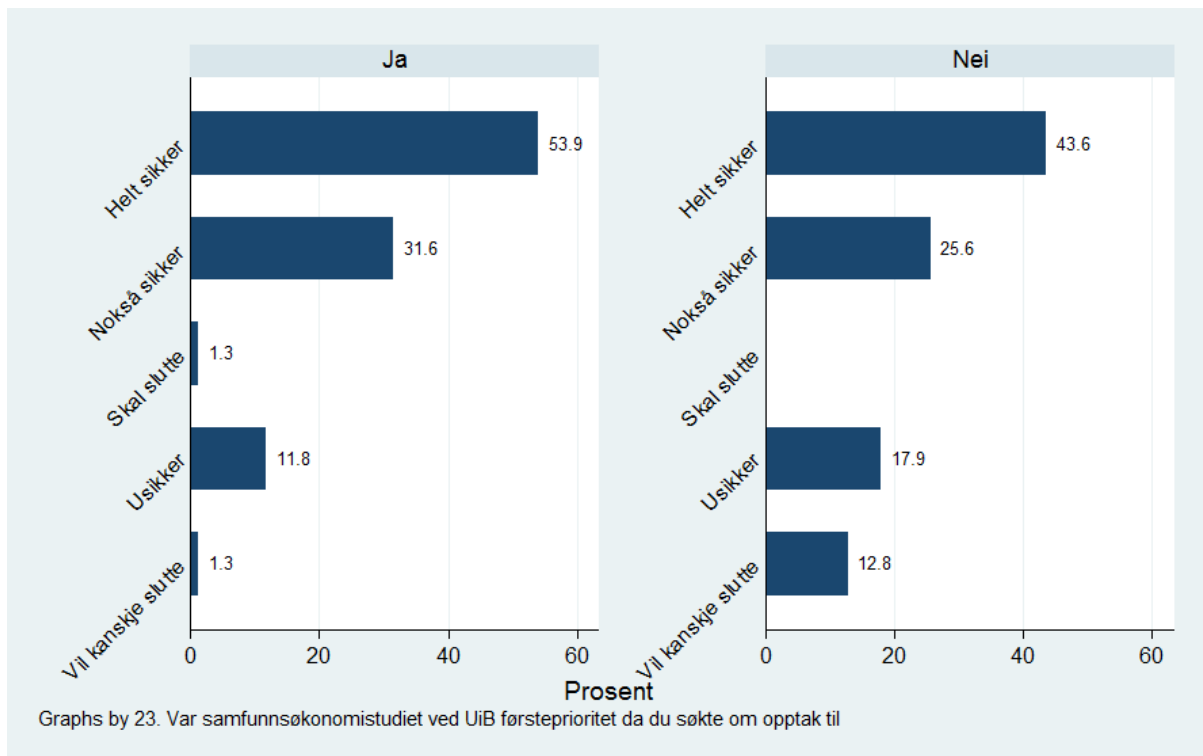
Figur 17B. Hvor sikker er du på å fullføre graden i samfunnsøkonomi ved UiB. Svarfordeling fordelt etter studieprogram.

Også når det gjelder planlagt fullføring eller ikke er det interessant å se på forskjeller mellom studenter som hadde faget som førsteprioritet og øvrige studenter. Det vil være bekymringsfullt dersom instituttet særlig støter fra seg studenter som hadde faget som førstevalg. Figur 16 C viser svarfordelingen etter denne dimensjonen og tyder på at dette ikke er tilfelle.

Mens 86% av studentene med samfunnsøkonomi som førsteprioritet var helt eller nokså sikre på å fullføre graden ved UiB, svarte 78% av de øvrige studentene det samme. Dette er konsistent med svarfordelingen på om faget svarte til forventningene etter denne dimensjonen i Figur 16 C. Det kan tolkes som et positivt trekk når det gjelder frafallsproblematikken og tyder på at instituttet i mindre grad ser ut til å støte fra seg studenter som i utgangspunktet hadde faget som førstevalg enn de øvrige studentene.

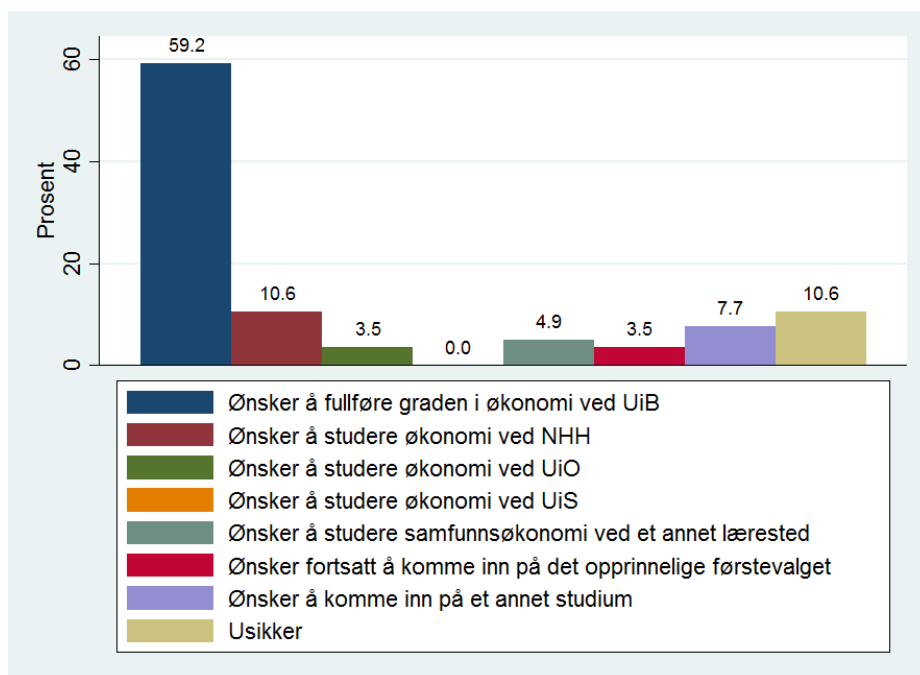
Figur 17 C. Hvor sikker er du på å fullføre graden i samfunnsøkonomi ved UiB. Svarfordeling avhengig av om faget var førsteprioritet eller ikke (Ja indikerer førsteprioritet)

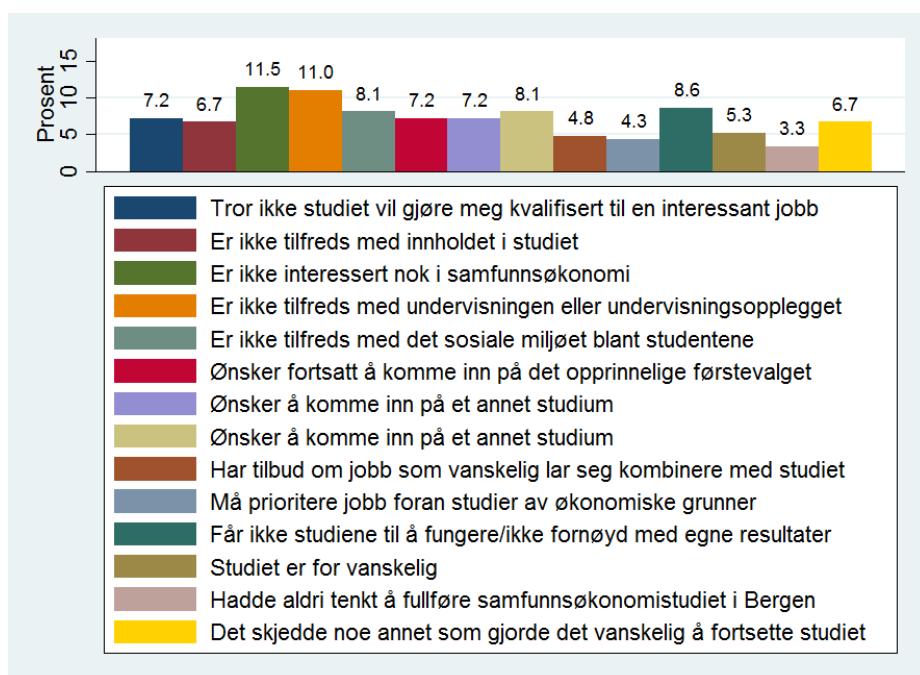
Til slutt i spørreundersøkelsen ble studentene stilt to relativt åpne spørsmål: Spørsmål 27 lyder: «Hva er dine preferanser nå? (Flere valg mulig)». Spørsmål 28 lyder: «Hvis du avsluttet eller har vurdert å avslutte samfunnsøkonomistudiet i Bergen uten å fullføre graden, hva var grunnene til dette?»

Begge disse spørsmålene hadde mange svaralternativer slik at det ikke gir særlig mening å splitte utvalget etter studieprogram og det presenteres derfor bare svarfordelinger for disse spørsmålene for totalutvalget i henholdsvis Figur 18 og Figur 19. Figur 18 viser at omtrent 60% av respondentene svarer at de ønsker å fullføre graden i økonomi ved UiB, mens vel 10% har planer om å studere ved NHH og til sammen 8.5% ved UiO eller annet lærested. Svarfordelingen på dette spørsmålet gir således ikke grunnlag for å trekke sterke konklusjoner om hvilke alternativer som framstår som mest relevante for studentene. Figur 19 viser tilsvarende at studentene som vurderer å avslutte samfunnsøkonomistudiet ved UiB oppgir svært varierte grunner til dette. Svarfordelingen her gir heller ikke grunnlag for å trekke særlig sterke konklusjoner om årsakene til frafall.

Figur 18. Hva er dine preferanser nå? (flere valg mulig). Svarfordeling alle respondenter.

Figur 19. Hvis du avsluttet eller har vurdert å avslutte samfunnsøkonomistudiet i Bergen uten å fullføre graden, hva var grunnene til dette? Svarfordeling alle respondenter.

4. Intervjurunde med studenter-april 2017.

Programsensor besøkte institutt for økonomi 27.april 2017 og gjennomførte intervjuer med studenter på bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi, profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi og masterprogrammet i samfunnsøkonomi. Intervjuene ble gjennomført gruppevis for hvert av programmene. Hensikten med intervjuene var å supplere informasjonen i studentundersøkelsen med direkte informasjon fra studentene og dreide seg om følgende tema:

-Hvordan opplever studentene sammenhengen mellom ulike emner og kurs i studieprogrammene og er informasjonen og kanalene for påvirkning tilstrekkelig?

-Hvordan fungerer seminarer og hva er erfaringen med utradisjonelle undervisningsformer og evalueringsformer som mappevurdering?

Bachelorprogrammet (3 studenter til stede)

Alle studentene opplyste at de var i sitt 2.studieår og var også studentrepresentanter i styrende organer ved instituttet.

Studentene vurderte generelt informasjonen fra instituttet når det gjelder sammenhengen mellom kurs og helheten i studieprogrammet som tilfredsstillende. Unntaket var studietilbudet i makro der studentene savnet mer informasjon om i hvilke kurs/emner i studieprogrammene som behandler og viderefører problemstillingene behandlet på innføringskurs i makro.

Studentene framholdt at det gjøres en god jobb av foreleserne i å aktualisere stoffet som behandles i de ulike kursene i tilknytning til aktuelle begivenheter og økonomisk politikk. De opplyste videre at det arbeides med å lage en type case-studie med problemstillinger som krever tilnæringsmåter og angrepsmåter fra forskjellige kurs i programmet etter initiativ fra fagutvalget. Studentene syntes dette var et spennende opplegg og kunne tenke seg en institusjonalisering av et slikt tilbud i form av et valgfritt emne med studiepoengsutstilling. Programsensor ser positivt på et slikt opplegg, men en eventuell institusjonalisering i form av utstilling i studiepoeng krever betydelig arbeid og gjennomtenking når det gjelder evaluering og undervisningsopplegg. Det er viktig at et slikt emne/kurs får en form som motiverer til egeninnsats og seriøst arbeid med faglige problemstillinger og ikke inviterer til «lette» studiepoeng.

Når det gjelder seminarer og oppgavetilbud, var det ønske om flere obligatoriske oppgaver, gjerne med karakteruttelling og det ble påpekt at 1 obligatorisk oppgave pr kurs var for lite. Det var delte oppfatninger om obligatorisk oppmøte på seminarer var hensiktsmessig for å øke egeninnsatsen og deltakelsen i studiet. Det framkom ønske om flere valgfrie emner på bachelorprogrammet.

2-årig masterprogram i samfunnsøkonomi (3 studenter til stede)

Alle studentene i gruppa var i slutten av sitt første studieår i programmet. Studentene påpekte at det var litt tilfeldig hvilke emnekombinasjoner som til slutt inngår i emneporteføljen og at dette i noen grad skyldes at instituttet tilbyr for få valgfrie emner. Her mente studentene også at instituttet burde presentere en mer langsiktig oversikt over tilbudet av kurs- og tidspunktet for når de undervises slik at studentene i større grad blir i stand til å lage individuelle planer for spesialisering og emnesammensetning på et tidlig tidspunkt i studiet. Fraværet av slik informasjon bidrar også til at emnekombinasjonene blir nokså tilfeldige ble det framholdt.

Studentene som ble intervjuet på dette programmet hadde erfaring med mappe-evaluering i et kurs i økonometri. Studentene var godt fornøyd med dette opplegget, og mente at det stimulerte til egeninnsats og til at studentene ble tvunget til å arbeide jevnt med kurset gjennom hele semesteret. De kunne også tenke seg at det inngikk flere obligatoriske oppgaver og at mappe-evaluering med fordel kunne brukes også i andre kurs som for eksempel makro-kurs.

Programsensers inntrykk er at et opplegg med mappe-evaluering er svært arbeidskrevende for faglærer og derfor bare kan bli gjennomført på mindre kurs som f.eks på masterprogrammet. Det virker som slik evaluering er mest hensiktsmessig i kurs med relativ «konkret» innhold som økonometri, hvor resultater på quizzes eller multippel-choice oppgaver og dataøvinger kan inngå som evalueringsgrunnlag sammen med ordinær skriftlig eksamen. Mappe-evaluering blir for arbeidskrevende og dermed lite realistisk alternativ i emner med mange studenter. Etter programsensers oppfatning kan derfor mappe-evaluering bare unntaksvis bli brukt på instituttets studieprogrammer.

Profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi (2 studenter til stede).

Begge de deltagende studentene var i sitt 5. studieår og hadde således erfaring fra hele studieløpet på profesjonsstudiet. Også disse studentene påpekte at det ble litt tilfeldig hvordan kurs og emne-porteføljen ble satt sammen. Men mulighetene til å ta kurs på NHH bidro til å øke fleksibiliteten og muligheten til spesialisering og de påpekte at det ikke var særlige

problemer med at instituttet gikk «tomt for kurs» på programmet. En av studentene påpekte at det ville vært ønskelig å kunne inkludere flere IT-fag og matematikk-fag i programmet. En av studentene på dette programmet hadde også erfaring med mappe-evaluering i kurs i økonometri. Studenten framholdt at dette opplegget bidro positivt til forståelse og vekt på empirisk relevans framfor eksersis og pugg av modeller og formler, og mente samtidig at dette opplegget passer best på kurs som kommer relativt sent i programmet.

Angående seminaropplegget mente studentene at to obligatoriske oppgaver per kurs er passende, mens de var usikre på om karakteruttelling på obligatoriske oppgaver ville bidra til mer egeninnsats. Studentene på dette programmet hadde erfaring med obligatorisk egenpresentasjon på seminarer, men erfaringene med dette var blandet. På den ene siden hadde egenpresentasjon klar positiv læringseffekt for den som presenterte, men det var et problem at de øvrige studentene ikke var forberedt og således fikk lite ut av seminarformen.

Dette er et velkjent problem også fra andre læresteder, og viser at det må arbeides systematisk med å tvinge fram krav om aktiv deltakelse på seminarer. Studentsamtalene og resultatene fra spørreundersøkelsen angående organiseringen av seminarer er konsistente med konklusjonene i empiriske studier referert i kapittel 2 om at mange studenter åpenbart har et relativt kortsiktig perspektiv med høy verdsetting av kortsiktige kostnader og gevinster framfor langsiktige gevinster av faglig art.

5. Oppsummering og erfaringer for framtidige undersøkelser.

5. 1. Oppsummering av hovedresultater.

Bakgrunnskarakteristika

Svarprosenten på studentundersøkelsen var 25%, med høyest svarprosent blant studentene på bachelorprogrammet i politisk økonomi og profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi og lavest blant studentene på årsstudiet. Studentene ser ut til å rekrutteres fra hele landet, selv om den største andelen av studentene kommer fra Hordaland. En god del studenter er også fra Akershus og Oslo. Hovedtyngden av studentene har gjennomsnittskaraktter mellom 4.5 og 4.9, og karakternivået er gjennomgående noe høyere blant profesjonsstudentene enn blant bachelorstudentene i samfunnsøkonomi. I totalutvalget har vel 20% av respondentene oppgitt P2-matematikk fra videregående opplæring. Oppdeling av utvalget etter studieprogram viser derimot at bortimot 40% av studentene på bachelor-programmet i samfunnsøkonomi oppgir at

de har P2-matematikk fra videregående. Dette representerer et potensielt problem med tanke på undervisning og design av studietilbudet for dette klart største studieprogrammet. Delvis som en følge av denne situasjonen har instituttet nå vedtatt krav om gjennomført S eller R-matematikk eller P-matematikk med minimumskaraktter 4 ved opptak til bachelorprogrammet i 2018.

Tidsbruk

Flertallet av studentene oppgir å bruke 20 timer eller mer på studiet totalt per uke, mens 20 prosent oppgir at de bruker 15 timer eller mindre. Det er betydelig forskjell i tidsbruken etter studieprogram. Mens 56% av profesjonsstudentene bruker 25 timer eller mer på studiet, er tilsvarende andel blant bachelorstudentene i samfunnsøkonomi på 27%. Tilsvarende forskjell mellom studieprogrammene finnes også for timer brukt på egeninnsats. Med forbehold om små utvalg og mulige forskjeller i kursporteføljene, ser det altså ikke ut til at studentene på bachelorprogrammet kompensere for svakere matematikkbakgrunn med større arbeidsinnsats; snarere tvert imot.

Seminarer og andre læringsfaktorer

Det framgår av undersøkelsen at studentene betrakter kvaliteten på forelesninger, seminarer, egeninnsats og obligatoriske oppgaver som særlig viktig for læringen. Studentene ble så bedt om å velge mellom en tradisjonell seminarform med seminarleder som presenterer løsninger eller en seminarform i smågrupper med krav om framføring av studentene selv og krav om egeninnsats. Alternativet med tradisjonell forelesningsform på seminarene var det klart foretrukne alternativet og det var her ingen forskjell mellom studenter på ulike program. Dette resultatet er litt overraskende og skuffende sett i lys av at studentene ellers i undersøkelsen fremhever egeninnsats som viktig læringsfaktor. Men det er konsistent med en hypotese om at mange studenter har et kortsiktig tidsperspektiv der kostnader ved egeninnsats veier tungt relativt til det langsiktige faglige utbyttet slik aktivitet kan gi. Samtalene med studentrepresentanter i april 2017 tyder også på at det er en utfordring å etablere seminaropplegg som sikrer egeninnsats og aktiv deltakelse.

Forventninger, fullføringsambisjoner og frafall

Et flertall av studentene svarte at generell samfunnsinteresse og interesse for faget var hovedgrunner til å velge samfunnsøkonomistudiet. Rundt 70% oppga også at de hadde samfunnsøkonomistudiet ved UiB som førsteprioritet ved søknaden om opptak. Dette er klart

positivt og tyder klart på at studiet ikke er et «negativt valg» og at studentene er motiverte og samfunnsengasjerte. I totalutvalget svarte henholdsvis 42% og 47% av studentene at studiet helt eller delvis svarte til forventningene. Svarfordelingen var 50% og 39%, og 39% og 48% blant henholdsvis bachelorstudentene i samfunnsøkonomi og profesjonsstudentene. 80 % av studentene i totalutvalget var helt eller nokså sikre på å fullføre graden ved UiB. Dette er positivt og indikerer at studiet framstår som attraktivt. Oppdeling av utvalget etter studieprogram viste at 88% av bachelorstudentene og 68% av profesjonsstudentene var helt eller nokså sikre på at de kom til å fullføre. Selv om det også her må tas betydelig forbehold om små delutvalg, tyder dette på at profesjonsstudentene erfarer at studiet i noe mindre grad svarer til forventningene, og i noe mindre grad er sikre på å fullføre enn bachelorstudentene. Spørreundersøkelsen bekrefter i så måte tidligere bekymring over frafallsproblemet blant profesjonsstudentene. Samtidig tyder svarfordelingen etter førsteprioritet ved opptaket på at studenter med samfunnsøkonomi ved UiB som førstevalg i større grad enn andre studenter er sikre på at de vil fullføre graden. Det må betraktes som et positivt trekk.

Sammenheng mellom studieprogrammer og kurs

I samtale med studenter i april 2017 ble sammenhengen mellom kurs og emner i ulike deler av studiet tatt opp. Selv om det var generelt ønske om mer forutsigbarhet i kursporteføljen og økt antall valgfag på alle nivåer, uttrykte studentene gjennomgående at de var fornøyd med informasjonen fra instituttet om kursporteføljer og studieprogrammer. Unntaket var informasjonen om tilbudet i makro-økonomi som av flere ble vurdert som mindre tilfredsstillende.

Mappe-evaluering

Samtalene med studentene i April 2017 tok også opp hvilke erfaringer studenten har med emner som har praktisert mappe-evaluering. Studenter på masterprogrammet hadde erfaring med dette opplegget i et kurs i økonometri. Inntrykket fra samtale var at studentene var godt fornøyd med dette og mente det bidro til jevnere egeninnsats og tidsbruk på studiet gjennom hele semesteret enn tradisjonelle opplegg med avsluttende skriftlig eksamen. Programsens inntrykk er likevel at denne evalueringsformen er så ressurskrevende at den bare unntaksvis kan bli brukt på studieprogrammene og da på kurs med relativt «konkret» innhold som f.eks økonometri.

5.2. Fremtidige undersøkelser.

En viktig utfordring ved alle slike studentundersøkelser er å få studentene til å besvare spørreskjemaet. Studentundersøkelsen ved Institutt for økonomi høsten 2016 hadde svarprosent på 25, og undersøkelser i NOKUT's studiebarometer har hatt tilsvarende og enda lavere svarprosent. Programsensor anbefaler at instituttet i fremtiden setter av tid i forelesningene for studentene til å besvare spørreskjemaet. Da vil studentene trolig føle seg mye mer forpliktet til å besvare skjemaet og svarprosenten vil følgelig forventes å stige betydelig.

En annen utfordring er at studentene kan endre oppfatninger om studiet gjennom studieløpet. I herværende studentundersøkelse var over 80% av studentene enten i første, andre eller tredje semester og flertallet var i første semester (52%). Programsensor har derfor ikke funnet det meningsfullt å splitte utvalget etter hvor i studiet studentene befant seg. Ideelt sett burde en gjennomføre en longitudinal undersøkelse der de samme studentene på ulike tidspunkter i studiet stilles de samme spørsmålene. Imidlertid vil dette sannsynligvis være for ressurskrevende å gjennomføre rent praktisk. Et alternativ er å gjennomføre en undersøkelse ved slutten av 1.studieår, en undersøkelse ved slutten av 3.studieår og eventuelt en undersøkelse for 5.årsstudenter (master og profesjon). Instituttet anbefales å undersøke om et slikt opplegg kan gjennomføres uten for stor ressursbruk.

Det er også mer fundamentale begrensninger ved studentundersøkelser som informasjonskilde og beslutningsgrunnlag for valg av undervisningsmetoder og andre elementer i studieopplegget som det er redegjort for i kapittel 2 i denne rapporten. De vitenskapelige ansatte ved Institutt for økonomi besitter betydelig metodekompetanse og erfaring i bruk av koblede registerdata i tiltaksevaluering. Som nevnt i kapittel 2 fins det et betydelig uutnyttet potensiale i å kombinere individinformasjon i FS (Felles Studentsystem) med tidsserieinformasjon om opplegg for forelesninger og seminarer som ulike studenter på studieprogrammene har vært eksponert for gjennom studieløpene. Selv om metodeutfordringene her selvsagt også er betydelige, bør instituttet (og fakultetet) seriøst vurdere om det kan settes av ressurser til å tilrettelegge data slik at registerinformasjon og data om undervisningsopplegg, og andre variable på instituttnivå og studieprogramnivå kan brukes i evalueringen av ulike undervisningsopplegg i fremtiden. Det er også tenkelig at dyktige masterstudenter kan bidra i et slikt arbeid i form av masteroppgaver.

En mer avansert variant av dette er å gjennomføre kontrollerte randomiserte eksperimenter (RCT) der studenter tilfeldig trekkes og eksponeres for ulike undervisningsopplegg og insentiver og utfallet (eksamenskarakterer, fullføringsgrad etc) måles i registerdata (FS). Slike randomiserte eksperimenter er gjennomført ved universiteter i utlandet, se Figlio m.fl (2013) og Paloyo m.fl (2016). Levitt m.fl (2016) er eksempel på bruk av «field experiments» til å undersøke sammenhengen mellom insentivsystemer, egeninnsats og prestasjoner i grunnskole og videregående skole. Etiske og juridiske spørsmål knyttet til randomisering og praktisk gjennomføring må selvfølgelig være avklart før slike evalueringer kan gjennomføres.

Referanser

Babcock, P. og M. Marks (2011): The falling time cost of college: Evidence from half a century of time use data. *Review of Economics and Statistics* 93, 468–478.

Braga, M., Paccagnella, M. og Pellizzari, M. (2014): Evaluating students' evaluation of professors. *Economics of Education Review* 41, 71-88.

Carrell, S. E. og West, J. E. (2010): Does professor quality matter? Evidence from random assignment of students to professors. *Journal of Political Economy* 118, 409-432.

Figlio, D., M. Rush og L. Yin (2013): Is it live or is it internet? Experimental estimates of the effects of online instruction on student learning. *Journal of Labor Economics* 31, 763-784.

Institutt for sosiologi (2015): Læringsmiljø og studiefravalg. Delrapport I 2015. Institutt for sosiologi, Universitetet i Bergen.

Levitt, S. D., J. A. List, S. Neckermann og S. Sadoff (2016): The behavioralist goes to school: Leveraging behavioral economics to improve educational performance. *American Economic Journal: Economic Policy* 8, 183-219.

Paloyo, A. R. S. Rogan og P. Siminski (2016): The effect of supplemental instruction on academic performance: An encouragement design experiment. *Economics of Education Review* 55, 57-69.

Strøm, B., Falch, T., Gunnes, T. og Haraldsvik, M. (2013): Karakterbruk og kvalitet i høyere utdanning. *Senter for økonomisk forskning, SØF-rapport 03/13*.

Strøm, B. Falch, T., Vaag Iversen, J.M, og Nyhus, O. H. (2016): Kvalitetsindikatorer i universitets og høgskolesektoren, *Senter for økonomisk forskning, SØF-rapport 05/16*.

Appendiks 1. Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB.

Spørreskjema

UiB

Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB

Kjære student

Institutt for økonomi ønsker med dette spørreskjemaet å kartlegge bakgrunn for studievalg, egeninnsats, oppfatninger om studiekvalitet, og eventuelle grunner til å avslutte studiet før en har oppnådd graden. Undersøkelsen vil ta ca. 5 minutter.

Ved å delta i denne undersøkelsen er du med i trekningen av tre gavekort på kr. 1.000.

Tusen takk for at du deltar.

1	>	2	>	3	>	4	>	5	>	6
Bakgrunnsinformasjon		Tidsbruk		Seminar		Faglige forutsetninger og resultater		Valg av studium og videre planer		Trekning

---

1. Kjønn

- Mann
- Kvinne

2. Alder

- 18-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- > 35

3. Bostedsfylke (fast bosted da du var 17 år)

- Akershus
- Aust-Agder
- Buskerud
- Finnmark
- Hedmark
- Hordaland
- Møre og Romsdal
- Nordland
- Nord-Trøndelag
- Oppland
- Oslo
-

Rogaland

- Sogn og Fjordane
- Sør-Trøndelag
- Telemark
- Troms
- Vest-Agder
- Vestfold
- Østfold
- Utland

4. Hvilket studium går du på?

- Bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi
- Bachelorprogrammet i politisk økonomi
- Årsstudiet i samfunnsøkonomi
- Profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi
- Bachelorprogrammet i miljø- og ressursfag, samfunnsvitenskapelig retning (MIRE)
- Bachelorprogrammet i informatikk-matematikk-økonomi
- Annet

5. I hvilket semester er du nå?

- 1. semester
- 2. semester
- 3. semester
- 4. semester
- 5. semester
- 6. semester
- > 6. semester

Continue

© 2017 Universitetet i Bergen | IT-avdelingen

Adresse: Postboks 7800, 5020 BERGEN

Besøksadresse: Nygårdsgaten 5

Telefon: (+47) 55584700

Kontakt: post@it.uib.no

UiB

Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB

Kjære student

Institutt for økonomi ønsker med dette spørreskjemaet å kartlegge bakgrunn for studievalg, egeninnsats, oppfatninger om studiekvalitet, og eventuelle grunner til å avslutte studiet før en har oppnådd graden. Undersøkelsen vil ta ca. 5 minutter.

Ved å delta i denne undersøkelsen er du med i trekningen av tre gavekort på kr. 1.000.

Tusen takk for at du deltar.

---

1 > 2 > 3 > 4 > 5 > 6
Bakgrunnsinformasjon > Tidsbruk > Seminar > Faglige forutsetninger og resultater > Valg av studium og videre planer > Trekning

---

6. Jobber du ved siden av studiene?

- Ja
- Nei

7. Dersom ja, hvor mange timer jobbet/jobber du i gjennomsnitt i uken?

- Mindre enn 5 timer
- 5-10 timer per uke
- 10-15 timer per uke
- 15-20 timer per uke
- 20-25 timer per uke
- 25-30 timer per uke
- Mer enn 30 timer per uke

8. Hvor mange timer bruker/brukte du ukentlig på studiene dine? (Tid brukt på seminarer, forelesninger, oppgaveskriving, egen lesing, etc.).

- Mindre enn 5 timer
- 5-10 timer per uke
- 10-15 timer per uke
- 15-20 timer per uke
- 20-25 timer per uke
- 25-30 timer per uke
- Mer enn 30 timer

9. Hvor mange av disse timene er/var egeninnsats (lesing, kollokvier som ikke er organisert av instituttet, etc.)?

- Mindre enn 5 timer
- 5-10 timer per uke
- 10-15 timer per uke
- 15-20 timer per uke
- 20-25 timer per uke
- 25-30 timer per uke
- Mer enn 30 timer

10. Hvilke faktorer er viktige for din læring?

	Svært viktig	Viktig	Noe viktig	Ikke viktig	Ikke relevant
Kvaliteten på forelesninger	☐	☐	☐	☐	☐
Antall undervisningstimer (forelesninger)	☐	☐	☐	☐	☐
Gruppearbeid i egen regi	☐	☐	☐	☐	☐
Egeninnsats (lesing, jobbe med oppgaver, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Fasiliteter (lesesaler, forelesningssaler, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Obligatoriske øvinger	☐	☐	☐	☐	☐

Annet

11. Tar du/tok du andre grader ved siden av samfunnsøkonomi? (Ikke medregnet frie studiepoeng)

- Ja
- Nei

12. Har du eller hadde du verv ved siden av studiene?

(Verv i frivillige organisasjoner, studentorganisasjoner eller politiske organisasjoner, ulønnet)

- Ja
- Nei

13. Hvilke av tiltakene under synes du både er fordelaktige OG vil føre til at du bruker mer tid på studiene? (Flere valg mulig)

- Flere forelesninger
- Færre forelesninger

- Flere seminarer
- Færre seminarer
- Flere obligatoriske øvinger/høyere krav
- Færre obligatoriske øvinger/lavere krav
- Mer utfordrende fag
- Bedre studentmiljø/sosiale tiltak
- Ikke relevant/jobber mye med studiet nå

[Continue](#)

[Previous](#)

© 2017 Universitetet i Bergen | IT-avdelingen

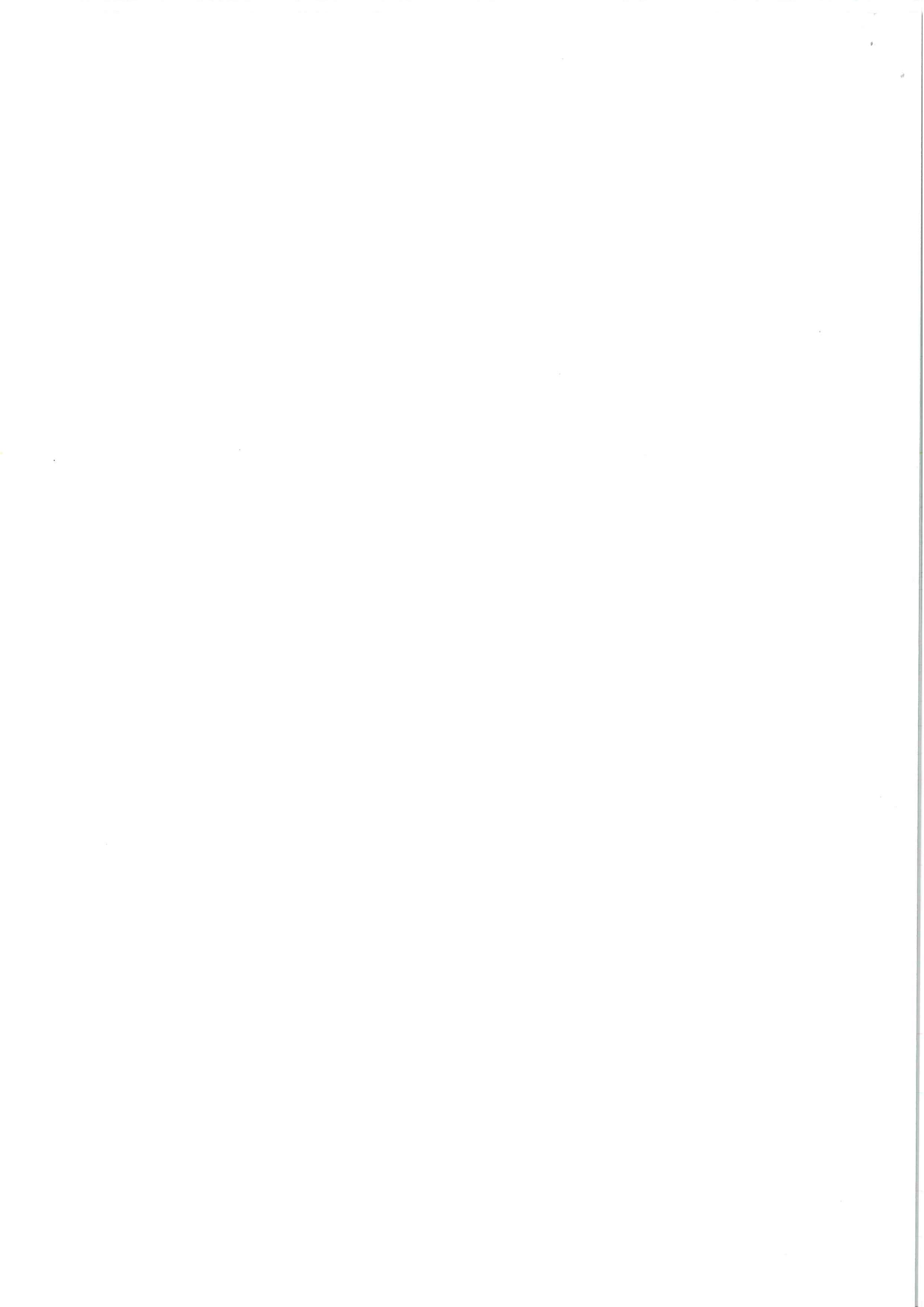
Adresse: Postboks 7800, 5020 BERGEN

Besøksadresse: Nygårdsgaten 5

Telefon: (+47) 55584700

Kontakt: post@it.uib.no

UiB

Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB

Kjære student

Institutt for økonomi ønsker med dette spørreskjemaet å kartlegge bakgrunn for studievalg, egeninnsats, oppfatninger om studiekvalitet, og eventuelle grunner til å avslutte studiet før en har oppnådd graden. Undersøkelsen vil ta ca. 5 minutter.

Ved å delta i denne undersøkelsen er du med i trekningen av tre gavekort på kr. 1.000.

Tusen takk for at du deltar.

1 > 2 > 3 > 4 > 5 > 6
Bakgrunnsinformasjon > Tidsbruk > **Seminar** > Faglige forutsetninger og resultater > Valg av studium og videre planer > Trekning

14. Hvilken organisering av seminarer vil fremme din læring? (Flere valg mulig)

- Arbeide med oppgaver i første halvdel og fremføringer i andre halvdel
- Krav om å løse oppgaver på forhånd; diskusjon og fremføringer av studenter på hele seminaret
- Seminarleder holder en forelesing for hele kullet der han/hun går gjennom seminaroppgavene
- Bruke hele timen på spørsmål og svar/dialog og diskusjon mellom seminarleder og studenter
- Vet ikke

Andre forslag

15. Dersom instituttet tilbød to former for seminar, hvilket ville du valgt?

- En forelesing der seminarleder går gjennom seminaroppgaver på tavlen
- Seminar i mindre grupper med krav om fremføringer og større egeninnsats
- Usikker

Continue

[Previous](#)

© 2017 Universitetet i Bergen | IT-avdelingen

Adresse: Postboks 7800, 5020 BERGEN

Besøksadresse: Nygårdsgaten 5

Telefon: (+47) 55584700

Kontakt: post@it.uib.no

UiB

Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB

Kjære student

Institutt for økonomi ønsker med dette spørreskjemaet å kartlegge bakgrunn for studievalg, egeninnsats, oppfatninger om studiekvalitet, og eventuelle grunner til å avslutte studiet før en har oppnådd graden. Undersøkelsen vil ta ca. 5 minutter.

Ved å delta i denne undersøkelsen er du med i trekningen av tre gavekort på kr. 1.000.

Tusen takk for at du deltar.

---

1 > 2 > 3 > 4 > 5 > 6
Bakgrunnsinformasjon > Tidsbruk > Seminar > Faglige forutsetninger og resultater > Valg av studium og videre planer > Trekning

---

16. Hva er din gjennomsnittskarakter fra videregående skole?

- Lavere enn 3
- 3.0-3.4
- 3.5-3.9
- 4.0-4.4
- 4.5-4.9
- 5.0-5.4
- 5.5 eller høyere

17. Hva slags matematikk hadde du på videregående skole?

- Matematikk 2P
- Matematikk 2T
- Matematikk S1
- Matematikk S2
- Matematikk R1
- Matematikk R2
- Annet

18. Antall eksamener i samfunnsøkonomiske emner avlagt siste semester (ett siffer)

19. Karakter på eksamener i samfunnsøkonomiske emner avlagt siste semester (flere valg mulig)

- A

- B
- C
- D
- E
- F
- Ikke avlagt eksamen

[Continue](#)

[Previous](#)

© 2017 Universitetet i Bergen | IT-avdelingen

Adresse: Postboks 7800, 5020 BERGEN

Besøksadresse: Nygårdsgaten 5

Telefon: (+47) 55584700

Kontakt: post@it.uib.no

UiB

Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB

Kjære student

Institutt for økonomi ønsker med dette spørreskjemaet å kartlegge bakgrunn for studievalg, egeninnsats, oppfatninger om studiekvalitet, og eventuelle grunner til å avslutte studiet før en har oppnådd graden. Undersøkelsen vil ta ca. 5 minutter.

Ved å delta i denne undersøkelsen er du med i trekningen av tre gavekort på kr. 1.000.

Tusen takk for at du deltar.

1 > 2 > 3 > 4 > 5 > 6
Bakgrunnsinformasjon > Tidsbruk > Seminar > Faglige forutsetninger og resultater > Valg av studium og videre planer > Trekning

20. Jeg valgte å studere samfunnsøkonomi av følgende grunn(er): (Flere valg mulig)

- For å kvalifisere meg for jobb
- For å finne ut om studiet passer/passet for meg
- For å ha noe å gjøre før jeg kan/kunne begynne på annet studium eller jobb
- Fordi jeg er/var interessert i kunnskap om samfunnsøkonomi
- Fordi jeg er/var interessert i å bruke samfunnsøkonomi til bestemte formål
- Fordi noen anbefalte samfunnsøkonomi
- Fordi jeg er samfunnsinteressert og synes faget dekket disse interessene
- Fordi jeg kom inn på studiet her og ikke på andre studier jeg hadde prioritert høyere

Andre grunner

21. Hva slags ønsker eller forventninger har du om jobb når du er ferdig med studiene? (Flere valg mulig)

- Privat sektor
- Offentlig sektor
- Frivillige organisasjoner
- Jobb i utlandet

Annet

22. Da du begynte på UiB, begynte du direkte på samfunnsøkonomi?

- Ja
 Nei

23. Var samfunnsøkonomistudiet ved UiB førsteprioritet da du søkte om opptak til samfunnsøkonomi?

- Ja
 Nei

24. Helt generelt, svarte faget til forventningene forut for studievalget?

- Ja
 Delvis
 Nei
 Vei ikke

25. Hva er etter din mening det viktigste å forbedre ved innhold og undervisning i studiet i samfunnsøkonomi?

26. Hvor sikker er du på å fullføre graden i samfunnsøkonomi ved UiB?

- Helt sikker Nokså sikker Usikker Vil kanskje slutte Skal slutte

27. Hva er dine preferanser nå? (Flere valg mulig)

- Ønsker å fullføre graden i økonomi ved UiB
 Ønsker å studere økonomi ved NHH
 Ønsker å studere økonomi ved UiO
 Ønsker å studere økonomi ved UiS
 Ønsker å studere samfunnsøkonomi ved et annet lærested
 Ønsker fortsatt å komme inn på det opprinnelige førstevalget
 Ønsker å komme inn på et annet studium
 Usikker

28. Hvis du avsluttet eller har vurdert å avslutte samfunnsøkonomistudiet i Bergen uten å fullføre graden, hva var grunnene til dette?

- Trodde/tror ikke studiet ville gjøre meg kvalifisert til en interessant jobb
 Var/er ikke tilfreds med innholdet i studiet
 Var/er ikke interessert nok i samfunnsøkonomi

- Var/er ikke tilfreds med undervisningen eller undervisningsopplegget
- Var/er ikke tilfreds med det sosiale miljøet blant studentene
- Ønsker å studere samfunnsøkonomi ved et annet lærested
- Ønsker fortsatt å komme inn på det opprinnelige førstevalget
- Ønsker å komme inn på et annet studium
- Hadde/har tilbud om jobb som vanskelig lar seg kombinere med dette studiet
- Måtte/må prioritere jobb foran studier av økonomiske grunner
- Fikk/får ikke studiene til å fungere eller var/er ikke fornøyd med egne resultater
- Studiet var/er for vanskelig
- Hadde aldri tenkt å fullføre studiet i samfunnsøkonomi i Bergen
- Det skjedde noe annet som gjorde det vanskelig å fortsette studiet

Andre grunner[Continue](#)[Previous](#)

© 2017 Universitetet i Bergen | IT-avdelingen

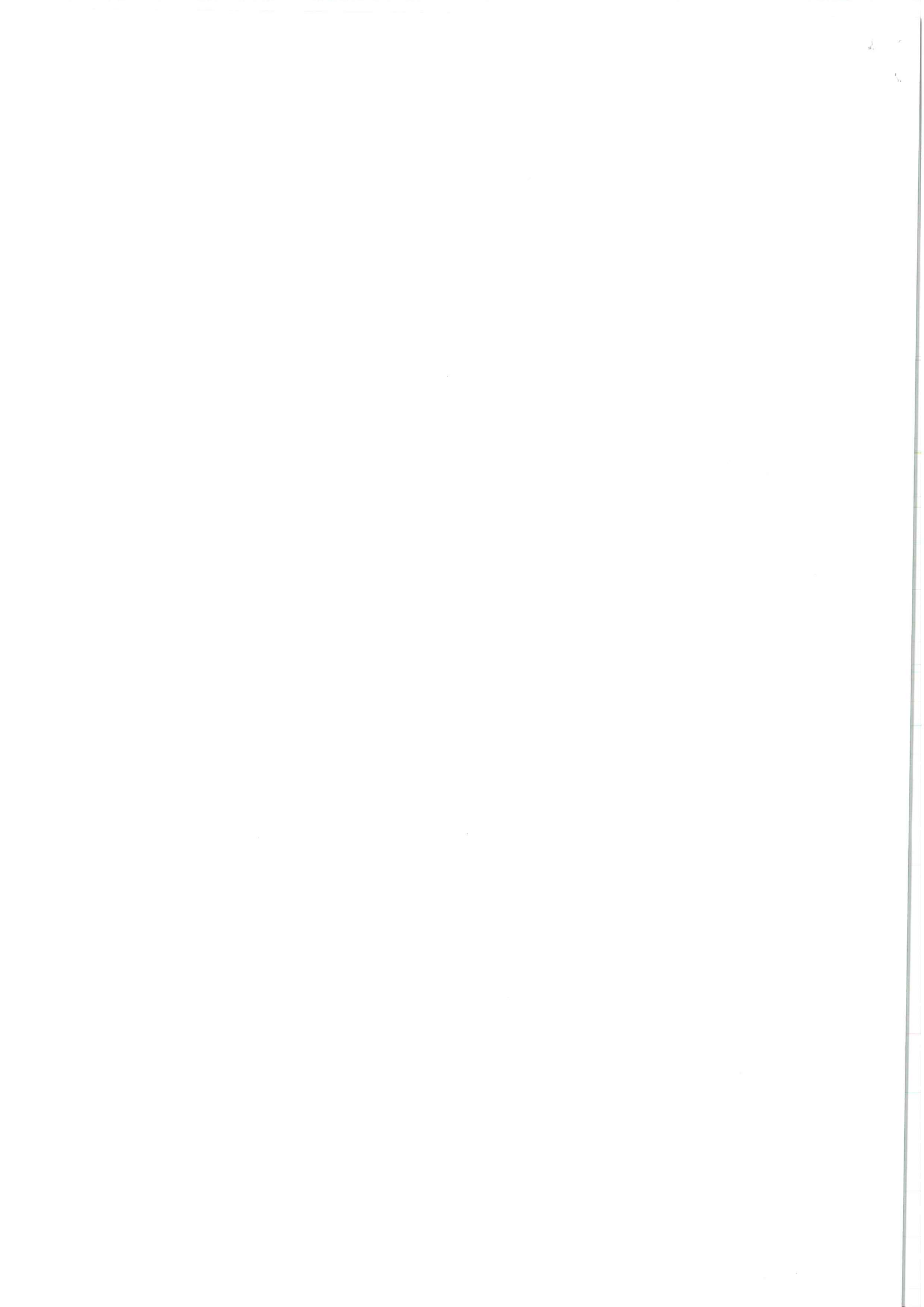
Adresse: Postboks 7800, 5020 BERGEN

Besøksadresse: Nygårdsgaten 5

Telefon: (+47) 55584700

Kontakt: post@it.uib.no

UiB

Undersøkelse til studenter ved Institutt for økonomi, UiB

Kjære student

Institutt for økonomi ønsker med dette spørreskjemaet å kartlegge bakgrunn for studievalg, egeninnsats, oppfatninger om studiekvalitet, og eventuelle grunner til å avslutte studiet før en har oppnådd graden. Undersøkelsen vil ta ca. 5 minutter.

Ved å delta i denne undersøkelsen er du med i trekningen av tre gavekort på kr. 1.000.

Tusen takk for at du deltar.

1	>	2	>	3	>	4	>	5	>	6
Bakgrunnsinformasjon		Tidsbruk		Seminar		Faglige forutsetninger og resultater		Valg av studium og videre planer		Trekning

---

For å være med i trekningen av gavekort på kr. 1.000 må du skrive inn e-postadressen din her.

E-posten vil ikke knyttes opp mot svarene dine, og vil bli slettet så fort trekningen er over.

Submit

[Previous](#)

© 2017 Universitetet i Bergen | IT-avdelingen

Adresse: Postboks 7800, 5020 BERGEN

Besøksadresse: Nygårdsgaten 5

Telefon: (+47) 55584700

Kontakt: post@it.uib.no

